

вяры дзеляць нязшты хітон, і народ пакорліва маўчыць і абірае рэцыдыўіста. Усё ў імя сьвецкага парадку, для дабрыні усіх. Але насамрэч гэта не Боская дабрыня і не Божы парадак.

Крыж - гэта выбар. Выбар кожнага з нас стаць Божым і не апнушца слугой зла. Для гэтага мала адной веры. Дзесяткі крыжавых хадоў, дзесяткі новых храмаў, дзесяткі новых сьвятароў не адрадзяць нашу Бацькаўшчыну, калі праваслаўныя хрысьціяне не усьвядомяць, што Крыж Хрыстоў - гэта стан і вобраз жыцця.

Пастом мы паглыбляем наша ведання таго, што такое жыцьцё. Аб нашым часе старажытныя айцы гавораць, што гэта час, у яком хрысьціяне ратуюцца не столькі малітвамі і набожнасцю, колькі захоўваньнем праудзівай веры.

Досьць параўнаць малітвойнае, набожнае жыцьцё, маральныя стаўпы пачатку дваццатага стагодзьдзя з нашым жыцьцём і з тым, што нас атачае, як мімаволі успамінаюцца слова сьвяціцеля Ціхана Задонскага: "Хрысьціянства неўзаметку аддаляеца ад людзей, застаецца адно ліцамерніцтва". Аб гэтым нагадваў сваёй пастве і сьвяціцель Ігнат (Брянчанінаў): "Хрысьціянства - гэты таямнічы духоўны падарунак чалавецтву, - аддаляеца непрыкметным чынам для нячувальных свайму выратаванью з грамадзтв чалавечага, якія грэбуюць гэтым падарункам. Трэба пабачыць гэта, каб не быць ашуканымі акторамі і акторствам набожнасці; убачыўши, трэба адхіліць позіркі ад смутнага гледзішча, каб не падвергнуцца загане асуджэння блізкіх, трэба зъвярнуць позіркі на саміх сябе, падбаць аб уласным выратаваньні".

Памятаю я, як у першыя гады беларускай незалежнасці ў Менску было нейкае царкоўная урачыстасць, а затым крыжавы ход. Крыж або абрэз узяўся несыці былы упаўнаважаны па спраўах рэлігій, які шмат гадоў здзекаваўся над хрысьціянамі: перашкаджаў вернікам рэгістрація суполкі, зачыняў цэрквы, прыгнятаў сьвятароў. Вернікі дамагліся, што бы яго беззаконная дзейнасць была перарваная. Да таго ж да улады прыйшла іншая група людзей, і гэты службовец стаў ім не патрэбен. І што жа, у Цэркви з'явіўся новы Павал? Службовец раскайаўся ў злачынствах супраць хрысьціянаў?

"Не давайце сьвятога сабакам і ня кідайце пэрлаў ваших перад сьвіннямі, каб яны не стапталі іх нагамі сваімі і, абярнуўшыся, не разадралі вас.", - казаў Хрыстос (Мц. 7:6). А мы забываєм гэтыя слова. Мы забываєм аб сваёй місіі ў гэтым свеце.

Япіскап Вацілі

Вялікі пост

казанья

Пінск
2008

**Зборнік казаньняў
япіскапа Бруклінскага і Баранавіцкага Васіля
(Касцюка)
ў Вялікі пост 2008 г.
прысьвячаны памяці Сяргея Квіра, памёршага
ў дзень хросту.**

Хто вінаваты? Урад? Грамадства? Унутраныя або зынешнія ворагі?

Няўжо кожны з нас можа сказаць, што, будзь ён з Хрыстом у Гэфсіманскам саду, ён не паступіў бы, як іншыя?

Мучылі Хрыста, здзекаваліся над Ім і Яго ukryжавалі не каты, не апантаныя злом людзі. Гэта былі звычайнія прадстаўнікі духавенства, звычайнія службоўцы, звычайнія ваяры. Понцій Пілят нават спрабаваў абараніць Хрыста. Ён па-свойму гуманны. Перад натоўпам ён мые руکі, паказваючы, што ён не згодзен з карай Хрыста. Ён апраўдае сябе перад людзьмі, але ён не шукае праўды Божай. Ён адмаўляеца паступіць па сумленню. Ён адмаўляеца быць Божым у гэтым съвеце.

Выбудоўваецца піраміда. Бессаромна паступае Пілят. Яго загад выконваюць рымскія ваяры. Яны могуць спачуваць Хрысту, лічыць Яго нявіннай ахвярай. У думках сваіх яны могуць асуджаць Пілят. Але яны каты Хрыста. Яны безумоўна выконваюць загад.

Падноўка піраміды - народ. Яшчэ нядайна ён радаваўся і прывітаў Хрыста крыкамі "Асана". Зараз ён аддае перавагу разбойніку Вараве, забойцу, рэцыдыўісту, якія сказаці бы зараз. Што адбылося з народам? Ён паслухаўся сваіх правадыроў і не прыслухаўся да голасу свайго сумлення.

Усё набажэнства Крыжапаклоннай нядзелі прасякнута думкай, што Крыж - гэта перамога над злом. Небяспека зла ў тым, што яго нялёгка распазнаць. Зло прыбіраеца ў псеўдадабро. Зло засцягвае людзей у нялюдзкія эксперыменты, якія губяць мільёны жыццяў, як гэта адбывалася ў Нямеччыне або на абломках Рассійскай імперыі. Зло можа быць абаяльна, можа прыцягваць. Але яно было і ёсьць зло.

Не выпадкова набажэнскія вершыры гавораць аб Крыжы, аб пакутах Госпада так, як быццам яны адбываюцца сёньня. За Крыжом Госпада мы нясем свой крыж, і нясем яго кожны дзень. А гэта значыць, што кожны дзень мы стаім перад выбарам - быць з Богам або жа абраць зло. Зынешне гэта могуць быць звычайнія побытавыя дробязі. Але як бы то ні было, ёсьць дабро і ёсьць зло, ёсьць праўда і ёсьць няправа.

У адной, другой, трэцій вершыры мы чуем адно і тоеж: сёньня здзейснена беззаконье, схоплены бязгрэшны Чалавек, і яго кідаюць у вязніцу, мучаць і зьбіваюць. Усё адбываеца па съвецкім законе, па паслухмянстве, па дысцыпліне. І ізноў Пілят мые руکі, і

Слова ў Нядзелю трэцяю Вялікага посту, Крыжапаклоную

“Бачыўшы Твайго сына, узынясёнага на крыж за чалавецтва, Дзева клікала рыдаючы: Слава дабражаданьню Твайму.” - съпявеца на малой вячэрній сьвята (крыжабогародзічны). У дзівосных, запаленых верай у Бога вершырах спалучающа скруха і рыданье, аплаківанья съмерці і ўслайленьне Богачалавека, указанье на дачыненые да адбываючагася кожнага з нас: “Сёньня Ўладыка стварэннія і Госпад славы на Крыжы прыцвячаны і ў рэбры працыты, жоўць і воцат смакуе, Салодкасьць царкоўная вянцом тэрнія вянчаеца...” (саматонная вершыра другая); “Сёньня недатыкаемый існасьцю да мяне сыходзіць, і пакутвае запалы, вызваляючы мяне ад запалаў...” (слаўленыя саматонных вершыраў)

Вольны ад зла Бог усяляеца ў грэшны сусьвет, зъміраеца, прымае выяву слугі. Ён не заражаны съветам, г.з. запалам, і вызваляе нас ад граху.

Крыжовым пакутам Хрыста папярэднічаюць трывцаць трох года пакут і скрухі за чалавечы род. Крыж вянчае шлях Господа, але гэта шлях не толькі нясення Крыжа на Галгофу, не толькі крыжовыя пакуты на Галгофе. Пакутніцкі шлях Хрыста пачынаеца ў Віфляемскай пячоры, і праходзіць праз усё Яго жыцьцё. Хрыстос наведвае гарады і вёскі. Ён спакушаем у пустэльні. Ён уваходзіць у хаты бедных і багатых, зняважаных і ганарлівых. Кожны дзень набліжае Яго да Галгофы. Той, Хто вянчаў чалавека славаю, па Сваёй волі прыцвячуеца на Крыжы і памірае ад любові да нас.

Што робяць людзі? Апосталы ў страху разьбегліся. Подзвіг Хрыста здзяйсьніеца на вачах некалькіх Яму блізкіх. Астатнія жывуць сваімі клопатамі, жальбамі і радасцямі. Шматлікія не зазначылі вялікай падзеі. Шматлікія, бачачы нясучага Крыж Хрыста, абыякава працягнулі свой шлях.

Так было тады, так адбываеца сёньня. І як тады, дзьве тысячы гадоў назад, так і сёньня укрыжаваны Хрыстос для жыдоў спакуса, для элінаў - бяздумнасць, для хрысьціянаў - Божая сіла і Божая прымудрасць (1 Кар. 1:23-24).

Кожнае пакаленне хрысьціянаў сутыкаеца з проблемай: чаму Хрыстос выклікае ў съвеце адрыннівайне і няnavісць? Чаму Хрысьціянская Царква заўсёды гнаная, як зазначыў яшчэ ў глыбокай старажытнасці пісьменнік Ляктанцы (ён памёр каля 330 года)?

Слова ў Нядзелю мытара і фарысея

“Ноч прайшла, а дзень наблізіўся: дык вось, адкінем дзеі цямна і апранемся ў зброю сьвятыла.” (Рым. 13:12), —гаворыць апостал Павел. Набліжаецца час Вялікага паста, час ачышчэння души ад грахоў, ад намераў, ад тленнага, ад зямнога. Набліжаецца час, калі ўсім нам трэба зазірнуць у свае души, і толькі ў свае души, а не на справы і ўчынкі іншых людзей.

Якая справа табе, як іншы чалавек жыве, як ратуеца? Мы не ведаем, як і калі Госпад закліча яго да пакаяння, - не перад намі, а перад сваім Госпадам стаіць ён альбо падае. Як бы чалавек ні грашыў, як бы ні прыцьміў выяву Божу ў сваёй души, як бы ні падаў ён, Госпад не пакіне яго. Зноў і зноў Госпад будзе стукацца ў яго сэрца. Кожны хрысьціянін атрымоўвае дабрыню Боскую пры хросьце, носячы імя Самога Госпада Ісуса Хрыста. Любоў Яго і міласць невымернья, невымоўны.

Святое Пісмо вучыт: “Не спакушайце Господа, Бога вашага... Цвёрда захоўвайце запаведзі Госпада, Бога вашага, і статуты Ягоныя і пастановы” (Друг.зак 6:16-17). Не будзьце саманадзейныя, самаўпэўненыя. Як гаварыў съвяціцель Мікалай Сэрбск, съмерць стаілася ў кожным з нас, і зубы яе стала точачь цела.

Аднойчы я вяртаўся дахаты і сустрэў аднаклясніка. Гадоў дзесяць, пэўна, мы не бачыліся. Ён быў са сваёй жанчынай, і я спытаў ці хрышчоныя яны, ці бралі шлюб яны, ці даўно яны спавядаліся. І ён і яна вырашылі, што ім трэба некалькі дзён, каб падрыхтавацца да споведзі. Гэта было ў сераду, а ў съботу яны павінны былі да мяне прыйсці. Але ў съботу не яны дашлі да мяне, а я прыйшоў у іх хату, каб у апошні раз паглядзець на свайго аднаклясніка. У чацвер раніцай яго сэрца спынілася а ў съботу яго хавалі. Нежывым ляжак ён у труне, а яго заплаканая жанчына сустрэла мяне словамі: “А сёньня мы зьбіраліся да вас”.

Госпад бачыць сэрца чалавека, Госпад бачыць намер чалавека, Госпад бачыць нас такімі, якімі мы ёсць. А якія мы? Мы - грэшныя. Мы не павінны адкладаць пакаянне. Не трэба пераносіць яго на іншы дзень, на іншы тыдзень, на іншы месяц або на іншы год - нажаль нам, і такое бывае. У канцы мінулага году я сустрэў сябра. Ён паведаміў, што за год пахаваў сэмнаццаць сваіх знаёмых. Каго-сьці загубілі наркотыкі, каго-сьці - няякасны алькагол. Хто з яго знаёмых зьбіраўся паміраць? Хто з іх рыхтаваўся да съмерці? Хто з іх ведаў, калі наступіць апошняя гадзіна?

подзь штодня дадаваў царкве тых, хто ратаваўся” (Дзеі. 2: 47), а не адбываліся незылічоныя адпадзеныні ад Праваслаўя, як гэта адбываецца цяпер з-за высіленыні любові і веры.

Сам Хрыстос перасцерагаў, што соль можа страціць сваю сілу і стаць непрыдатнай, выкінутай на зневажанне людзям (Мц. 5:13). Людзям не патрэбныя праваслаўныя святары і япіскапы, заклапочаныя назапашваннем багацца, чыё ганебнае жыццё становіцца прадметам насмешак і намоў. Паstryр павінен быць ацаркоўленым, каб не чуць папрокоў: “Лекару! ацалі самога сябе.” (Лук. 4:23), а то і: “Гора таму чалавеку, празь якога спакусы прыходзяць.” (Мц. 18:7). “Мы навучаныя, што хрысьціянства вызначаецца ніяк не асобамі, але ісціцію і строгасцю веры”, - пісаў Рыгор Палама. Адступіўшы ад веры съвятар або япіскап губляе не толькі сваю годнасць, але і саму назну хрысьціяніна. “Наша набожнасць - не ў словах, а ў рэальных рэчах,” - часта паўтараў Рыгор Палама.

“Запаведзь новую даю вам, палюбце адзін аднаго; як Я палюбіў вас...” —казаў Хрыстос Сваім вучням (Ян. 13:34). Любоў аднаго да іншага мусіць быць адметнай уласцівасцю хрысьціянаў. “Па тым пазнбюць усе, што вы Мае вучні, калі будзеце мець любоў між сабою”, — кажа Выратавальнік (Ян. 13:35).

У Клімэнта Рымскага, съвятога першага стагодзьдзя, ёсць дзіўная песня:

“Хто мае любоў у Хрысьце, той павінен выконваць Запаведзі Христовы. Хто можа растлумачыць саюз любові Божай? Хто здольны, як павінна, выказаць велич дабрыні Яго? Невымоўная вышыня, на якую ўзводзіць любоў. Любоў злучае нас з Богам - любоў пакрывае мноства грахоў, любоў усё прымае, усё трывае вялікадушна. У любові няма нічога нізкага, нічога напышлівага, любоў не дапушчае падзелы, любоў не заводзіць абурэнні, любоў усё робіць у згодзе, любоў ўсё абрэнія Богам дасягнулі дасканаласці, без любові няма нічога дабрадагаджальнага Богу. Па любові ўспрыняў нас Уладар. Па любові, якую меў да нас Ісус Хрыстос, Госпад наш, па волі Боскай даў Кроў Сваю за нас, і Цела Сваю за цела нашы, і душу Сваю за душы нашы”.

Любоў і цвёрдае стаянне ў ісціці павінны вызначаць нашы адносіны да Госпада і іншым людзям. Тады мы будзем праваслаўнымі не толькі па назыве. Тады мы будзем адзіні ў малітве з Рыгорам Паламай, адраджаючай душы гультайаватых - нашы душки, як съплюваеца аб ім у вершоўнай вершыры.

Як загасіць, як зынішчыць гэты вагонь? Пакаяньнем, пастом і малітвай, да якога Царква заклікае ўсіх нас асабліва ў гэтых дні посту. Шлях вылячэння пачынаецца з малітвы адзін за аднаго, з нашай любові адзін да аднаго, з таго, каб мы ўнутрана, у сэрца сваім навучыліся “насіць нягоды адзін аднаго”, а потым выконвалі гэта на справе.

Евангельскі прыклад таму - вылячэнне расслабленага. Да Господа яго прынеслі на насліках чацвёра сяброў. Госпад, бачачы іх веру, сказаў хвораму: “Дзіця! даруюцца табе грахі твае.... (Мк. 2:5); табе кажу: устань, вазьмі пасыцель тваю і ідзі ў дом твой.” (Мк. 2:11).

Госпад вылечвае гэтага чалавека не за яго веру, прынамсы, не за яго толькі веру, а за веру яго сяброў. Ён пррабачае расслабленому чалавеку яго грахі, а таму і вылечвае яго цела. І як заўсёды чуем мы ў выпадках цудоўных вылячэнняў Хрыстовых Яго слова: “Вера твая выратавала цябе...”, так зараз мы маглі бы пачуць слова: “Вера тваіх сяброў выратавала цябе”.

Царква - гэтае Цела Хрыста, у якім яго чальцы складаюць адзінае цэлае. Кожны чалец Цэрквы - адзіны і незаменны. Пакутуе адзін чэлес, гаворыць апостол Павел, з ім пакутуюць усе астатнія чэлесы.

Для таго, каб разумець гэта, жыць гэтым, трэба ацаркоўленыя жыцьця, усъведамленыне, што хрысьціянін зьяўляецца чальцом Цела Хрыста, адным з “жывых камянёў”, з якіх пабудаваная Царква.

Колькі ў Беларусі людзей, якія завуць сябе праваслаўнымі хрысьціянамі, якія звязаныя з Царквой выключна або амаль выключна хростам у маленстве? Яны нават не “лічацца” у найблізкіх прыходах, не гаворачы аб большым. Хіба гэта жыцьцё ў Целе Хрыстовом? Хіба гэтае хрысьціянства?

Кніга Дзеяў Апостальскіх распавядае, што хрысьціяне “ўвесі час заставаліся ў навуцы апосталаў, у абыходзе і ў ламаныні хлеба і ў малітвах. І быў страх у кожнай душы; і многа цудаў і азнакаў чынілася праз апосталаў у Ерусаліме. А ўсе вернікі былі разам і ўсё ў іх было супольнае: і прадавалі дастаткі свае і ўсякую маёмасць, і надзялялі ўсіх гледзячы па патрэбе кожнага; і кожны дзень аднадушна заставаліся ў храме і, ламаючы па дамах хлеб, прымалі страву ў радасці і ў шчырасці сэрца, праслаўляючы Бога і маючы любоў усяго народу. А Гасподзь штодня дадаваў царкве тых, хто ратаваўся.” (Дзеі. 2:42-47). Таму і “Гас-

“Божа, міласцівы будзь да мяне, грэшнага!”, - маліўся пакорлівы мытар. Малітву гэтую штодня паўторваем мы раніцай, паўстаўшы ад сну. Кожны дзень гэтая малітва на нашых вуснах. Але ці разумеем мы сэнс гэтай малітвы? Ці захаваная яна ў нашым сэрцы?

Калі гэтай малітвы не будзе ў сэрца - мы будзем чужымі Хрысту, мы прыпадобніміся тым, хто крыжаваў Господа альбо жа заставаўся да Яго абыякавым. Адзін з падзвіжнікаў мінулага стагодзьдзі, ігumen Нікан (Вараф'ёў), запісаў у старасці: “Толькі зараз я пачаткаў разумець сэнс малітвы мытара”. Сказаў гэта чалавек святога жыцьця, і яго богарозум павінны не паслаўшыць нас, але нагадаць нам, што мала хадзіць у царкву, мала маляіцца раніцай і ўвечар, мала пасыціцца, мала даваць міласціну, мала чытаць набожныя кнігі. Каб быць хрысьціянінам, трэба шчырае пакаянне - менавіта тое, што меў мытар і не меў фарысэ. Менавіта тое, што злучае і пагаджае нас з Царквой.

Святы Ян Кранштацкі гаворыць: усе людзі грэшныя, і нават святыя. Адрозненіне ў тым, што святыя ўмелі каяцца. У іх не прасыхалі вочы ад сылёзаў пакаяння ў сваіх грахах; ляманты старцаў у пустэльні, як, напрыклад, Яна Лесьвічніка, разносіліся на вялікую адлегласць. Вось якое пакаянне з пакорай, з больлю сэрца.

Пакаянне складаецца не толькі ў тым, каб схадзіць да святара і “здаць” яму грахі, напалову іх утаяўши, а за адно зганіўши блізкіх, знаемых, суседзяў. Трэба раз і назаўжды сказаць: “Я каюся і паспрабую больш ніколі ў жыцьці гэтага не рабіць” - і прасіць дапамогі ў гэтым у Бога і цвёрда верыць, што Госпад за добры намер не пакіне Сваёй мілатой. І калі мы будзем шчыра плякаць аў сваіх грахах, Госпад злытуеца над намі і над нашым шматпакутным народам. І тады мы пачуем у адказ: “Беззаконье тваё адведзена ад цябе, і грэх твой ачышчаны” (Іс 6:7)

Слова ў Нядзелю Блуднага сына

“Бо мой бацька і маці мая кінулі мяне; але Гасподзь мяне прыме”, - Кажа Псальмасьпавак (Пс. 26:10). Бацька мой і маці мая пакінулі мяне... Адыслі самыя блізкія, самыя родныя. На каго спадзявацца? У кім знайсьці абапору? “Я дараўнаўся да тых, што ў магілу сыходзяць; я стаў, як чалавек бязь сілы, паміж мёртвымі кінуты, - як забітыя, што ляжаць у магіле, пра якіх Ты больш не ўспамінаеш і якія ад рукі Тваёй адкінутыя.” (Пс. 87:5-6)

Якое гэта выпрабаваньня Веры! Як прайсыці праз усё гэта? І псальмасьпявак падае зразумелы адказ: “але Гасподзь мяне прыме” (Пс. 26:10б). Адкіне бацька, адкіне маці, адкінуць сябры і родныя, - але Госпад прыме мяне.

“Я стаў падобны да пелікана ў пустыні; я зрабіўся як сыч у руінах;” ня сплю і сяджу, як адзінокая птушка на даху. (Пс.101:7-8) - але Госпад прыме мяне.

“Я зынікаю, быццам ценъ, калі хіліца дзень, гоняць мяне, як саранчу.” (Пс. 108:23) - але Госпад прыме мяне.

Госпад - наш адзіны скарб, наша адзіная надзея. Госпад не пакіне нас, у якой бы грахойнай бездані мы не апынуліся. Аб гэтым гаварыў Псальмасьпявак. Аб гэтым з яшчэ большай поўнасцю гаворыць Хрыстос.

У бацькі два сына. Меншы жадае сыйсьці. Ён патрабуе ад бацькі: “Дай мне маё”, падзялі маёмасьць і вылучы мне частку. Сын атрымоўвае сваю частку і сыходзіць. Ён вядзе распуснае жыцьцё, марнатравіць сродкі і застаецца без праждытка. Маёмасьць праждыта, душачы спустошаная. А чалавеку трэба жыць, ён прагнє жыцьці, душа яго, як гаварыў Тертуліян, па прыродзе хрысьціянка! Мучыць голад цела, мучыць голад душэўны, і блудны сын бярэцца за самы ніzkі занятак: ён пасе сьвінню. Жывячы з жывёлінамі, ён сілкуеца ежай сьвінню. Але вось сын ачуўся, апамятаўся. Ён сказаў сабе: “Што я раблю, бо ў бацькі майго ўсякі слуга мае хлеб. Вярнуся, скажу бацьку: зграшыў я перад небам і перад табою”. Ён раскайаўся і пайшоў да бацькі. А бацька, убачыў яго здалёку і выбег наслustrач. Ён не дае сыну нават даказаць просьбу прыняць яго наймітам.

Таямніца Боская пераўзыходзіць усе чалавечыя таямніцы. Бог не прабачае так, як прабачаем мы. Чалавек раскайаецца і рабіць крок да Бога, а Госпад ужо выходзіць наслustrоч. Бацька прымае сына не з дакорамі, не з паўпррабачэнням. Сын як

Мы закліканыя пазнаць, што дабрыня падаецца ў Цэрквы Хрыстовай не толькі святым, але і кожнаму хрысьціяніну.

Мы закліканыя Госпадам да богазносін, да вечнага дабрашчаснага жыцьця, і дзеля ўсіх нас Госпад увасобіўся і прыняў пакуты.

Калі чалавека дакранаеца Боская дабрыня, ён зъмяняецца. Пры гэтым праваслаўны хрысьціянін не пачынае істэрычна съмяяцца, ён не падае ў непрытомнасць і не здзяйсьняе канвульсіўных рухаў. У хрысьціяніну пачынаеца ўнутранае перараджэнне. Ён пачынае бачыць свае грахі, незылічоныя, як пясок марской. І гэта, як паказвае вялебны Пётр Дамаскін, “ёсьць пачатак асьветы душы і знак яе здароўя”.

Паганская мудрасць заклікала: “Спазнай сябе”. Свяціцель Васіль Вялікі гаворыць, што чалавек не можа спазнаць сябе без увагі да сабе. Замест “спазнай сябе” свяціцель вучыў – “услухвайся сябе”. Чалавек можа маліцца, здзяйсьняць подзвігі, каяцца, пасыціца, але ратуюць яго не подзвігі, а Госпад, Які бачыць наша жаданія. Пастом, малітвай, набажэнствам, чытаньнем Святога Пісания і святых айцоў хрысьціянін проста паказвае Богу, што ён жадае выратаваньня і рыхтуе сябе да гэтага, гэта значыць уважлівы.

Наша набожнасць, наша прыстойнасць, наша праваслаўнасць, наша служэньне нішто перад Богам, калі наша жыцьцё не скіравана да Таго, Хто дзеля нас увасобіўся. Дабрыня Духа Святога праліваеца ў сэрцы людзей не за то толькі, што яны завуць сябе праваслаўнымі, не за то толькі, што яны хрышчоныя ў Праваслаўнай Царкве, але тым, хто па-сапраўднаму любіць Господа.

Прабітыя рукі і ногі Хрыста на целавам крыжыку хрысьціяніна, на целавам крыжы манаха, на паперснам крыжы сівтара ставяцца да пакут кожнага пакутуючага чалавека. Як мы паставімся да яго, так насамрэч мы ставімся да Хрыста.

Рыгор Палама неаднаразова гаварыў, што Царква - гэта праваслаўная суполка, да якой чалавек прылучаеца хростам. Носячы ў сабе Хрыста, хрысьціянін носіць у сабе ўсіх сваіх братоў. Робячы дабро аднаму хрысьціяніну, мыробім дабро Хрысту і ўсёй Царкве.

Ёсьць такая прыпавесць. Нейкі мудрэц сустрэў цара. “Адкуль ты?”, - спытаў цар. “З пекла, - адказаў мудрэц. - Мне патрэбен быў агонь, і ў пекле я спытаў, не ці дадуць мне агню. Грэшнікі адказалі: “Тут няма агню, сюды кожны прыходзіць з уласным агнём”

Пякельны агонь - гэта запал, гэта непакаяныя грахі. Яны распальваюць агонь, за рахунак якога палае пекла.

ўваходзіць з Ім у яднаньне. Дасканалае бачаньне Бога прыналежаць будучыні стагодзюдзяў, у якім мы ўбачым Бога тварам да твару. Годныя хрысьціяне ўжо ў зямным жыцці зробяцца годнымі бачыць Царства Божа, якім яго бачылі вучні Хрыста на Фаворы. Гэтая магчымасць трymаецца на богападабенстве чалавека. Выява Божа аднаўляецца выкананьнем Яго запаведзяў, і чалавек знаходзіць здольнасць багазвязку. Ён выяўляецца ў разумнай малітве. Вышэйшы стан яднаньня з Богам завецца ісахіяй. Гэтае адрачэнье ад усяго съвецкага і непасрэднае бачаньне Бога, прыкладам чаму служыць жыццё Ўсясьвяцейшай Богародзіцы – “мяжа” съвету рэчавага і нярэчавага.

Сярод мноствы хрысьціянскіх канфэсі Праваслаўе з стагодзьдзя ў стагодзьдзе съведчыць аб tym, што яно славіць Бога правільна. Гэта Хрыстова Царква. Гэта адказ на Яго заклік. Гэты працяг справы Хрыста ў съвеце; служэнье не сабе, але Богу.

Аднойчы была выставка карцін Пікасо, і нейкая з яго прац выклікала асаблівае захапленье публікі. На выставе прысутнічаў і сам мастак. Ён не вытрымаў і заяўіў: “Ды яна жа вісіць перавернутай!”

Не так у Праваслаўі. У Праваслаўі глыбока ўзаемазлучана багабачаньня і аброзашанаваньня, пост і падзвіжніцтва, шанаваньне Божай Маці і съвятых, малітва за жывых і малітва за памёрлых. Усё служыць адзінай мэты - выратаванью чалавека, яго абожанью.

Праваслаўе жыццярадасна, але радасць яго адмысловая, ціхая, дабрадатная. Супэрнік Рыгора Паламы, манах Варлаам заяўляў, што хрысьціянін павінен забіваць усе свае жаданьні і быць спакойным, абыякавым. “Тады гэта мярцвяк”, - адказваў Палама. “Мёртвы жа прыкры жывому Богу, бо Бог не ёсьць Бог мёртвых, але жывых (Мц. 22, 32; Мк 12:27; Лк. 20:38)”, - пісаў ён у Лісьце сваёй Царкве.

Праваслаўны хрысьціянін не можа і не павінен быць глухім і съляпым да таму, што адбываецца ў съвеце, у дзяржаве, у грамадзтве. Хрыстос пляка над Ярусалімам. Ён спагадаў людзям, не ведающим Бога. Гэта не Яго, не Хрыстова хрысьціянства, якое не прымічае боль і жахі сённяшняга сусвету.

Дабрыня жыватворыць хрысьціяніна. Яго подзвіг - не ў забойстве (адмовіцца ад жаданьня жыцця вучыў Буда; а ў хрысьціянстве гэтае не Праваслаўе), але ў ачышчэнні. Хрыстос заклікае нас не да съмерці, але да жыцця, съветлага і радаснага жыцця, у якой мы робімся прычаснікамі Божай існасці.

Мы закліканыя стаць сынамі Божымі па дабрыні.

ганаровы госьць атрымоўвае вонратку і абутак.

Сапраўды, калі чалавек шукае Бога, Госпад не пакідае яго без дапамогі. Госпад прыме яго.

Наш брат і мой сябар убачыў нягоднае ў праваслаўным храме. Ён спакусіўся і перайшоў у іншую канфесі. Прайшоў год, два, разам з сям'ёй ён пераехаў у Амэрыку. Прайшло яшчэ некалькі гадоў. Аднойчы ён зайшоў у царкву, дзе не быў сэм гадоў. Была Тройца, чыталі ўкленчаныя малітвы. І каб не вылучацца, ён таксама прыкленчыў. І раптам, распавяддаў ён, ён выразна адчуў прысутнасць Боскую. Адчуў так, як яшчэ ніколі не адчуваў. Ён не мог ужо стаяць на каленах, ён скліўся тварам да падлогі, і з вачэй яго паліліся сълзы.

З ім адбылося таксама, як і з блуднымі сынамі - ён зрабіў крок на сустрач Богу, і Госпад адкрыў яму, дзе поўнасць Ісціны, дзе яго месца. Адкрыў яму, бачачы яго сэрца і шчырае каяньне.

Каяньне адхіляе ад насланья съвецкага жыцця. Каяньне дае сілы зрабіцца відущым жыццё вечнам. Каяньне дае пачуваньне іншага, горанга съвету. Каяньне напаўняе сэрца дабрадатнай радасцю. Любоў Госпада, літасць Боску ўсё пакрые, усё пррабачыць, усяму дасць адпушчэнне, ва ўсім неабходным дапаможа. Трэба зрабіць крок да Бога, каб Госпад выйшаў на сустрач да нас. Трэба ад усяго сэрца, не хітруючы ні перад Богам, ні перад людзьмі, пррабачыць грахі і крываў нашым крываўднікам, нашым ганіцелям, тым, хто абражает нас, хто паклёнічае на нас, хто робіць нам зло. Тады мы зможем быць са Хрыстом, быць у найцеснім, унутраным адзінстве з Ім. Усё хітрае, усё маладушнае, усё бруднае - гэта па-за Царквой, па-за Богам. Сюды жа можа быць прынесена толькі для пакаяньня, для ачышчэння, для абліванья ад бруду.

І яшчэ на адно жадаю звярнуць увагу. Чалавек прыходзіць да Бога, але съвет змагаецца за сваё. Съвет патрабуе сваё назад. Сэрца чалавече становіцца полем бітвы.

Адзін наш брат амаль дваццаць гадоў вывучаў усходнюю філізофію, усходнюю містыку. І чым больш ён паглыбліўся ў гэтыя вучэньні, тым больш узынікала ў яго пытаньняў, на якія не было адказу. Вывучыўшы аднаго настаўніка, ён пераходзіў да іншага, ад іншага да трэцяга, але яны не прыносілі душы супакой. Я даў яму Евангельле. Потым я даў яму книгу съвяціцеля Іgnата (Брянчаніна). Яна стала дзеля яго адкрыццем. Вучэньне съвяціцеля Іgnата аб чалавеку, пабудаванае на духоўным, правераным стагодзьдзямі досьведзе праваслаўных падзвіжнікаў, уразіла яго выразнасцю і

прастатой. Але ж да гэтага ён ішоў амаль дваццаць гадоў. Падумайце толькі - амаль дваццаць гадоў съядомага жыцьця!

Як каротка, ясна і проста сказаў Хрыстос: “Прыйдзеце да Мяне, усе струджаныя і прыгнечаныя, і Я супакою вас” (Мц. 11:28). Да-ручыце Богу сваё жыцьцё, прынясіце Яму свае радасці і сваё гора! “Аддайце Яму кожную часьціцу сваёй істоты - і вы знайдзеце жыцьцё вечнае. Не ўтрымлівайце нічога. Нішто з таго, што не памерла ў вас, не ўласкосьне з мёртвых. Будзеце шукаць “сябе”, і вашай доліяй зробяцца толькі нянавісьць, адзінота, роспач, гнеў і згуба. Але калі вы будзеце шукаць Хрыста, то вы знайдзеце Яго, і ў Ім – Усё”, - зазначыў Клайв Люіс.

Вас могуць здрадзіць сябры. Вас могуць пакінуць бацькі, - але вас не пакіне Госпад! “Ты дарог у вачах Маіх, усякаштоўны, і Я ўзы-любіў цябе, і таму для Мяне складае адмысловую ўчеху выхоўваць цябе”, - гаворыцца ў дзіўным гімне вялебнага Сэрафіма Вырыцкага.

Наш брат паспавядаўся за ўсё жыцьцё. Святар асьвяціў яго жыльлё. А далей пачалася барацьба. Аднойчы ён патэлефанаваў мне. Я не разумею, што адбываецца, гаварыў ён. Знаёмыя, якіх я не бачыў шмат гадоў, раптам пачалі прыходзіць да мяне з алька-голем. Жанчыны пачалі схіляць мяне да блуду. Пачаліся пра-лемы з няверуючымі роднымі, якія раптам перасталі мяне разумець. На працы я стаў прадметам насымешак...

Хрысьціянін - гэта Хрыстоў ваяр. Ён павінен быць гатовы да духоўнай бітвы. Ужо таму, што ён хрысьціянін, ён зрабіў выклік съвету, і яго жыцьцё - гэта таксама выклік съвету. Перад хростам, у чыне абвяшчэння, хрысьціянін зракаецца ад сатаны, а слова: “дунь і плюнь на яго” - азначаюць аб'яву вайны, якая доўжыцца да канца зямнога жыцьця.

Нейкі брат спытаў авву Ісаю, як яму жыць, каб добрада-гадзіць Богу. І авва адказаў: да самой съмерці ты павінен пры-ляпляцца да Хрыста, спакойна пераносіць зласлоўе і нікога не асуджаць. Да самой съмерці хрысьціянін павінен бесъперапынна імкнуцца да Бога. Манахі пры гэтым павінны жыць па-манаску, а парафіяне - як набожныя сьвецкія вернікі. Бяда, калі адбыва-еца зъмешванье, і ў неразумнай рэўнасці парафіяне перайма-юць манахам, у выніку чаго разваливаюцца сэм'і. Паўтару ўсь-лед за япіскапам Варнавай (Бяляевым): “Я нічога ад вас не пат-рабую, - ні посту, ні спаньня на голых дошках, ні доўгіх маліт-ваў; а толькі дакарайце сябе за ўсё, заўсёды, на ўсякім месцы. У тым мая вам рада і самае шчырае пажаданье.”

Слова ў Нядзелю другую Вялікага посту, свяціцеля Рыгора Паламы

“Дабраваленьням цверды пакутнік і посьнік зявіўся ты, і годным служыцель Боскі, і сябра шчыры” (хвальная вершира трэцьця), - усладуляе Царква свяціцеля Рыгора Паламу і з яшчэ большай шчырасцю просіць яго: “Як розум Розуму Першаму прадстоячы, да Яго розум наш па бацькоўскі скіруй” (кандак)

Чым дораг нам гэты грецкі япіскап чатырнаццатага стагодзь-дзяя, якога Царква ўспамінае ў другую нядзелю Вялікага паста і з якім настойліва імкнецца да духоўнага адзінства?

Па сутнасці, мы ўспамінаем не толькі Рыгора Паламу; мы аплакваем Візантыю, вялікую праваслаўную дзяржаву з мнóstvam манастыроў і скітоў, цэркваў і капліцаў, дамавых малельняў, параклісаў і самотных кельляў, якія напаўняю народ рознага дас-татку і становішча, не меўшы адной, сучаснай нам заганы - абы-якавасці да веры, да царквы, да духоўнага жыцьця. Нават згра-шыўшы кіраўнік дзяржавы (імпэратаў) на каленах уваходзіў у храм і з паніклай галявой чакаў дазваленчай малітвы япіскапа.

Калі таямніцы веры становяцца другараднымі, яны перастаюць быць надзённымі пытаньнямі жыцьця. Хрысьціяне губляюць поў-насць свайго прызначэння, а царкоўнае жыцьцё падупадае. Але ёсьць соль, якая абараняе Праваслаўе ад гніення. Гэта соль - ма-наства. У манахах “павінен захавацца астатақ набожнасці, які Гос-пад, прышоўшы, знойдзе на зямлі”, - гаварыў сьв. Васіль Вялікі.

Візантыйцы выпакутавалі сваю веру і абаранілі манаскую ас-кезу, якую абсъмейваў калабрыскі манах Варлаам. Заслуга гэтаму - афонскі манах, а пазней япіскап Фесалонік Рыгор Палама.

Гісторык Васіль Ключэўскі зазначыў: “Адным з адметных прыкмет вялікага народа служыць яго здольнасць паднімаша на ногі пасыля падзення. Як бы ні было цяжка яго зьневажань-не, але праёве вызначаная гадзіна, ён зьбярэ свае разгубленыя сі-лы і ўвасобіць іх у адным вялікім чалавеку”.

Можа быць, ні адзін візантыйскі япіскап не перанёс столькі паклёпу, несправядлівых абвінавачваньняў і ганенняў, столькі давялося выпрабаваць Рыгору Паламе. Але ён перамог і засьвед-чыў, што ў Праваслаўі богабачаньня (пачаткам яго служыць аб-разашанаваньня) неаддзельна ад абожаньня. Бог неспазнавальны і невымоўны. Але дабрынёй Ён дае Сябе спазнаваць тым, хто

раду кіроўца, які павінен быў адвесыці мяне ў лякарню, нечакана адмовіўся ехаць. Яго жонка, нядаўна якая нарадзіла, асьцерагалаася заразнай хваробы. Mae памагатыя былі ў зъянтэжаныні, але Госпад дапамог нам.

Каля адзінаццаці гадзін дня Сяргей прыняў Хрост. Ён цвёрда зракаўся ад сатаны ў чыне абвяшчэння. Было відаць, што ён даўно і съядома жадае стаць хрысціянінам. Аб гэтым ён гаварыў і сам, распавядаючы аб радасыці і душэўным спакоі, якія адчуваў пасыль хросту.

У дзесяць гадзін вечара ён патэлефанаваў майму сябру і зноў гаварыў аб tym, якое ён перажыў шчасьце. А праз гадзіну ён памёр. Агонія доўжылася трыватыры хвіліны, а потым наступіла съмерць. Пры ягонай хваробе гэта была незвычайна лёгкая съмерць, як сказаў яго лякуючы яго лекар.

Калі ў хворых прайшоў шок ад адбыўшагася, яны - нават няверуючыя - уславілі Бога за Яго літасыць і ўсяцярплячысць.

На гэтай зямлі Сяргей прабыў хрысціянінам лічаныя гадзіны. Мы молімся, каб Госпад прыняў яго, як прыняў разважлівага разбойніка.

Сяргей не пасыпеў абвянчацца са сваёй жонкай. Ён зьявіўся яе сяброўцы і папрасіў, каб тая ўмацоўвала яе ў хрысціянскай веры.

З гэтым мы ўступілі ў Вялікі пост падрыхтоўкі да пакутаў і Уваскрэсеньня Выратавальніка. Хрыстос - з намі. Калі з пакаяньнем мы ўспомнім грахі нашы перад Госпадам, мы можам па-іншаму ставіцца да людзей, па-іншаму пачаць жыць. Аб гэтым можна гаварыць шмат і доўга, але Госпад съведчыць аб Сабе, аб Сваёй любовіопату да людзей больш пераканаўча нашых слоў. Нішто, нават съмерць, не адолее перамогі, якая здзяйсняецца сілай Боскай гэтая сіла прысутнічае ў Цэркви, падаецца кожнаму, нават самому грэшнаму і аблуднаму. Кожны чалавек каштоўны і адзіны для Бога, і Госпад клапоціцца аб ім, абы яго выратаванын і прылучэныні да Царквы. Нашы грахі - гэта грахі супраць Цэркви. Наша пакаяньне - гэтае прымірэнье і злучэнье з Царквой, наша Ўрачыстасць Праваслаўя, да якога мы ўсё павінны быць датычныя.

Слова ў Нядзелю аб Страшным судзе

Госпадзе! Ты выпрабаваў мяне і ведаеш. Ты ведаеш, калі я сядаю і калі ўстаю; Ты разумееш думкі мае здалёк. Ці іду я, ці ад-пачываю, - Ты акружает мяне і ўсе дарогі мае Табе вядомыя. Яшчэ слова няма на мове маёй, - Ты, Госпадзе, ужо ведаеш яго дасканала. (Пс. 138:1-4)

Усе, што мы робім, мы робім перад Богам. Перад Богам робім добрае, перад Богам грашым. Перад Богам падаем, перад Богам устаем. Бога славім і Бога гнявім.

Опцінскі ерамана Васіль (Расцялякоў) напісаў так:

“Пакажы мне, Уладар, скон мой,
Прыадчыні і лік прыгатаваных дзён,
Можа, я застрашуся таму, што жыву,
І нішто не здужае боязі маёй”.

“Застрашуся таму, што жыву...” Які гэты асаблівы стан душы чалавека, адказнага за сваё жыццё! Грамадзтв з весяласцю сустракае Новы год, з нейкім дзіўным нецярпеньнем чакае прыход то вёсны, то лета, то восені, то зімы, скурпулёзна падлічвае дні каляндаря, а хрысціянін, праваслаўны съявтар, у адзіноце піша праніклівыя слова: “Застрашуся, таму, што жыву...” Няма месца ў душы яго беспадстаўнай радасыці, надуманай весялосці, самападману. “Усё мне можна, ды ня ўсё на карысць; усё мне можна, але нішто не павінна валодаць мною.” (1 Кар. 6:12).

Не па нашай волі ўзыходзіць і заходзіць сонца. Не па нашай волі падае сънег або ідзе даждж. Не па нашай волі прыходзяць вясна, лета, восень або зіма. Але ад нас і толькі ад нас залежыць, ці будзем мы сябрамі Богу, або апынемся Яму чужымі.

Кожны дзень набліжае сустрэчу з Богам любога з нас. Кожны дзень съядома або з звыклым нерадзенінем мы паўтараем у малітве Гасподняй: “Ды прыдзе Ўладарства Тваё”. Вуснамі мы жадаем сустрэчы з Богам, але як важна, якім паўстанем мы перад Госпадам.

У пачатку дваццатага стагодзьдзя будучы съявтар Валянцін Сьвенціцкі напісаў прыпавесыць “Другое распісць Хрыста”. Гэтая прыпавесыць аб tym, як Хрыстос прыходзіць у сучасны горад. Ён заходзіць у храм падчас великоднай ранішніяй. Думкі прысутных занятыя съвецкімі клопатамі. Аб ім, Уваскрэшаным Выратавальніку, ніхто не думае. Ён не патрэбен у цэркви. Ён не патрэбен людзям, якія памкнуліся ўславіць Яго Ўваскрэсеньне. Ён не патрэбен съяварам. Ён не патрэбен у горадзе. Стараныня-

мі духовенства Хрыста арыштоўваюць, судзяць і выганяюць. Гэтая прыпавесьць стала як бы працягам “Легенды аб Вялікім Інківізыту” Фядора Дастанеўскага. “Мы не з Табой, - прызнаеца кардынал Хрысту, - ...мы даўно ўжо не з Табою”.

Праваслаўная Царква зьяўляеца Целам Хрыстовым, Храмам Святога Духу. У Ёй мы можам стаць прычасынікамі Боскай прыроды. Але назоў “праваслаўны” не абавязвае ў тым, што чалавек зьяўляеца вучнем Хрыста. Не праведнікі, не святыя, не апосталы, але Сам Хрыстос прама сказаў аб тым, хто Яго праўдзівия пасълядоўнікі: “Па тым пазнаюць усе, што вы Мае вучні, калі будзеце мець любоў між сабою.” (Ян.13:35). І ў іншам месцы: “Бо быў галодны Я, і вы далі Мне есці; быў сасъмяглы, і вы напайлі Мяне; быў падарожны, і вы прынялі Мяне; быў голы, і вы адзелі Мяне; быў хворы, і вы адведалі Мяне; у цямніцы быў, і вы прыйшлі да Мяне.” (Мц.25:35-36).

Шчыра спытаем сябе, ці такія мы? Ці такія праваслаўныя хрысьціяне вакол нас?

У нейкім манастыры памёр нядбайны манах. Ігумен гараваў і прасіў Госпада адкрыць яго пасъмяротную долю. Ігумену было бачаньне - ён убачыў агністую раку, і ў ёй - манаха па шыі ў поўні. Манах дзякаваў ігумену, што па ягоным малітвам частка цела не агорнутая полымем. Ён распавёў, што ў рацэ ўтоена мноства душаў і ён стаіць на галяве япіскапа.

Не выратуе манастыр, не выратуе сан святара або япіскапа, не выратуе служэніне ў Пасаду Боскаму, не выратуе прыслужэнія ў алтары, не выратуе праца ў цэркви, не выратуе званыне хрысьціяніна, - нішто не выратуе, калі хрысьціянін пазбаўлены жыцця ў Хрысьце.

“Гора нам, святарам, манаҳам,
Япіскапам і святарам сёмага стагодзьдзя,
Бо законы Бога і Выратавальніка
Мы парушаем, як нічога не вартыя
І калі апинеца нехта малы прад людзьмі,
Прад Богам жа вялікі, як спазнаны Ім,
Не сыходзячы да нашага запалу,
Ён адразу бывае гонім, як адзін з ліхадзеяў,
Ён выганяеца намі з нашага асяродку,
І адлучаеца ад збору, як некалі
Хрыстос наш ад сінагогі тагачаснымі

тыя абразы? Дух секурайзму ўрываваеца ў хрысьціянскае жыццё, ператлумачыць Евангельле, касуе царкоўныя правілы, сее варожасць і падзелы.

“Хіба падзяліўся Хрыстос?” (1Кар. 1:13)

Шмат прыстанкаў у Царквы, але Царства - адно, і Хрыстос - адзін, і Царква была і ёсьць - адзіная.

Мы ўсё хворыя злом. Хвароба вылечваеца Боскай дабрынёй, а дабрыня - у Цэркви, адчуvalная, перажываная, ствараючая нас новымі, таму што гэтая дабрыня ад Бога, і ў Хрысьце мы - “Старажытнае мінула, цяпер усё новае.” (2 Кар. 5:17).

Важна не толькі памятаць аб гэтым, але захоўваць такі настрой. Тады хрысьціянін становіца непараражальны ад съвецкіх спакус.

Калі съвятыму Залатавусту пагражалі съмерцю, ён адказаў словамі апостала Паўла: “Для мяне жыццё - Хрыстос, і съмерць - набытак.” (Флп.1:21).

Калі яго прыстрашылі выгнаньням, ён нагадаў слова Псальмасьпевака: “Гасподняя зямля і ўсё, што на ёй” (Пс. 23:1а).

На пагрозу адабраць маймасць съвяты зазначаў: “Мы нічога ня прынесылі ў съвет; ясна, што нічога ня можам і вынесыці зь яго.” (1 Цім.6:7).

“Нішто не можа пахіснуць хрысьціяніна, калі ён імкнецца стаць правільным хрысьціянінам”, - гаварыў старац Паісі Афонскі. Абавязковая ўмова гэтаму - быць чальцом Цэркви.

За некалькі дзён да посту ў Пінску адбыўся выпадак, які прымусіў шматлікіх успомніць альбо задумацца аб Богу і Яго Задумах. Пажадаў прыніць хрост брат Сяргей. Я ведаў яго з першых гадоў свядомага жыцця; калісьці мы жылі на адной вуліцы і дамы нашы былі непадалёк.

Шматлікія гады Сяргей правёў у месцах зьняволеня. Ён выходзіў на волю, здзяйсьняў злачынства, і яго зноў асуджалі. У турме ён захварэў сухотамі; хвароба стала хранічнай і не паддавалася звычайнаму лячэнню.

У лякарні Сяргей асэнсоўваў свой лёс. Нэапратэстанты гутарылі з ім аб Богу, падарылі яму Біблію і Евангельле. Ён чытаў Слова Боскае, слухаў іх, але стаць вырашыў праваслаўным хрысьціянінам. Ён папытаў мяне аб хросьце. На сырнай сядміцы я намерваўся наведаць вернікаў у Брэсцьце, але атрымалася інакш.

Мы дамовіліся аб хросьце ў аўторак. У гэты дзень я не змог да яго прыехаць. Тады мы дамовіліся аб хросьце ў сераду. У се-

чэньне Господа, перададзена народам праз дванаццаць апосталаў”, пачынаеца словаі: “Ёсьць два шляхі: адзін - жыцьці і адзін - съмерці, але паміж абодвумя шляхамі вялікае адрозненне”. Шлях да Ісціны вузкі. Знайсці яго можна з дапамогай Божай і толькі ў Цэркве. “Шукайце Хрыста ў Цэркве, толькі Яго шукайце, таму што Царква і ёсьць толькі Цела Хрыстова ў Свайм чалавецтве, толькі Цела Яго, і тады вам будзе дадзена мудрае сэрца для адрознівання добра і зла”, - зазначыў выдатны падзвіжнік дванаццацага стагодзьдзя Сяргей Фудель.

Калісці съвяты Антоній Вялікі, старажытны эгіпецкі падзвіжнік, прадказаў, што наступяць дні, калі падзвіжніцтва як бы расчыніцца ў съвецкім жыцьці, стане непрыметным, але зьявіца новая падзвіжнікі, якія перасягнуць старажытных. І гэта праўдзіва ў адносінах да навамучанікаў і спавядальнікаў зямлі беларускай. У дванацатым стагодзьдзі страшныя ганеніні на Царкву перасягнулі ганеніні першых стагодзьдзяў хрысьціянства. Съвяціцель Апанас (Сахараў) у аўтабіографіі напісаў, што за трыццаць трох года япіскапства ён знаходзіўся на епархіальnym служэнні толькі трыццаць трох месяца. Трыццаць гадоў ён праўёу выгнаныні, турмах і спасылках. Яго апошнія слова ў зямным жыцьці такія: “Усіх вас выратуе малітва”.

Кожную гадзіну, чуючи бой гадзініка, съвяціцель Іасаф Белгарадзкі маліўся:

“Ды будзе дабраслаўленым дзень і гадзіна, у якую Госпад мой Ісус Хрыстос дзеля мяне нарадзіўся, распіяцьце зьведаў і съмерць прыняў.

О, Госпад мой Ісус Хрыстос, Сын Божы, у гадзіну съмерці маёй прымі дух вандроўнага слугі Твайго, малітвамі Богародзіцы і ўсіх съвятых”.

А як молімся мы? Як мы прадстаем прад Богам?

Як мала ў нас пачування Праваслаўя і таго, што съвяціцель Іасаф Белгарадзкі назваў вандроўкай, што архіяпіскап Сан-Францыскі Ян (Шахаўскі) зваў белым манаствам, што старажытныя съвятыя звалі трывезвеньням.

З кожным годам расце лік новых, часам дзіўных хрысьціянскіх канфэсі. А хрысьціянаў мала. Менш, чым мы можам думаць.

Прайшло час, калі Евангельле было недаступна, калі хрысьціяне перапісвалі яго ад рукі. Ці шматлікія дабратрымцяць, калі адчыняюць Евангельле, калі цылуюць Крыж Госпада або съвя-

Архірэямі”, - сmutkavaў съвяты Сімеон Новы Багаслоў.

Паказваючы на то, хто Яго, Хрыстовы, пасъядоўнікі, Хрыстос не пытае, ці маліліся яны доўга або мала, ці пасъціліся яны доўга або мала. Усё гэтае сродкі, каб стаць чалавекам, годным свайго звання. Дабрашчасны Аўгустын зазначыў: “Шмат такіх, хто на зямлі лічыў сябе чужым Царквы і хто ў дзень Суду выявіць, што быў яе грамадзянінам; шмат і тых, нажаль, хто ўяўляў сябе чальцом Цэрквы, і ўбачыць, што быў чужы ёй”. І не выпадкова ў прыпавесці аб Страшным судзе здзіўляюцца і выратаваныя, - яны папросту не прымячалі сваёй дабрачыннасці, і асуджаныя - яны ведалі Хрыста, ведалі Яго вучэньне, але не мелі любові: “Тады праведнікі скажуць Яму ў адказ: “Госпадзе! калі мы бачылі Цябе галоднага і накармілі? альбо сасьмяглагу і напайлі? калі ж мы бачылі Цябе падарожнага і прынялі? альбо голага і адзелі? калі ж мы бачылі Цябе хворага, альбо ў цямніцы, і прыйшлі да цябе?”. І Цар скажа ім у адказ: “праўду кажу вам: як што зрабілі вы гэта аднаму з братоў Маіх меншых, дык зрабілі Мне”. Тады скажа і тым, якія леваруч ад Яго: “ідзеце ад Мяне, праклятыя, у вагонь вечны, угатаваны д'яблу і анёлам ягоным: бо быў галодны Я, вы не далі Мне есці; быў сасьмяглы, і вы не напайлі Мне; быў падарожны, і не прынялі Мне; быў голы, і не адзелі Мне; хворы і ў цямніцы, і не адведалі Мне”. Тады і яны скажуць яму ў адказ: “Госпадзе, калі мы бачылі Цябе галоднага, альбо сасьмяглагу, альбо падарожнага, альбо голага, альбо хворага, альбо ў цямніцы, і не паслужылі Табе?”. Тады скажа ім у адказ: “праўду кажу вам: як што вы не зрабілі гэтага аднаму з гэх меншых, дык не зрабілі Мне”. (Мф.25: 37-45).

Жадаючыя, прагнучыя, вандроўнікі, голыя, хворыя, справядліва або несправядліва пакутваючыя ў турмах - вось меншыя браты, праз якіх Госпад выпрабоўвае нас. У якую меру мы любім іх, у такую меру мы любім Хрыста, у такую меру мы людзкія.

Страшны суд - гэты найвышэйшы выраз любові Божай да людзей. Не маючы любові не можа быць са Хрыстом. І зусім не тады, што Боская любоў да грэшніка вычарпалася. “Мучымыя ў пекле ўражаютца бізуном любові! І як горка гэтая пакута любові! Адчулі яны, што зграшылі супраць любові, і церпяць пакуту большае ўсякай пакуты. Недарэчная думка, што грэшнікі ў пекле пазбаўляюцца любові Боскай. Любоў ёсьць спараджэнне ведання ісціны, якое даеца са ўсім. Але любоў дзейнічае дваяка: яна мучыць грэшні-

каў і весяліць выканаўшых свой доўг. І вось, па маёй развазе, пякельная пакута ёсьць любоў”, - казаў святы Язэп Сірын.

Адчыніце Евангельле і жывіце па ім! Словы Хрыста няўхільныя. Яны застануцца ў дваццаць першым стагодзьдзі такімі жа, як у першым стагодзьдзі. Хатній Царквой павінна быць сям'я. Хата мусіць зрабіцца малым храмам. Зъвернече ўвагу, дзе ў вашай хаце ляжыць Святое Пісаныне - ці годна хрысьціяніну захоўваць яго на тэлевізары або пад ім, або сціснутым сьвецкімі кнігамі на кніжнай паліцы? Зъвернече ўвагу, дзе ў вашай хаце абрэзы. Але найважнейшае - зъвернече ўвагу на сваю душу.

Нядаўна я гутарыў з адной жанчынай. Яна ніколі не спавядалася. Яе адзіны сын памёр ад невылечнай хваробы. Яе муж павесіцца. Яе бацька таксама павесіцца. Адбываецца відавочнае сама-зьнішчэнне роду, адарванага ад Бога, ад Яго законаў. Чыннікі гэтаму могуць быць самыя розныя, зразумелыя і незразумелыя. Але шлях вылячэння адзін - вяртанье да Бога і пакаяньне за ўсё жыцьцё. Пакаяньне не адным словам "грэшны" і не трыма словамі "грэшны ва ўсім". Трэба паставіць грэх перад сваім сумленнем і яго засароміцца. Пост і ўважлівая малітва прыводзяць душу ў стан, якое Оптцінскі ерамана Васіль выказаў словамі: "Застрашуся, таму, што жыву...". Застрашуся таму, што наша месца не толькі тут, на зямлі, але і ў вечнасці. Жыцьцё даеца чалавеку, каб ён мог навучыцца паміраць, каб ён мог адчуць любоў Боскую на сабе, каб ён мог убачыць, што Госпад любіць і ўсякага іншага чалавека і ўсім жадае выратаванья.

Дванаццаць апосталаў перамаглі паганскі сьвет. Святы Златавуст ад іх асобаў назначыў: "Не гавары, што нас толькі дванаццаць чалавек паставілена сярод мнóstva людзей. Менавіта таму, што мы паставіленыя сярод такога мнóstva людзей, можа зьявіцца ўся сіла Господа, калі мы не спалохаемся і не кінемся ва ўцёкі пры выглядзе гэтага зла".

Аб гэтым важна памятаць і ў царкоўным, і ў грамадzkім нашым жыцьці.

Слова ў Нядзелю першую Вялікага посту, Праваслаўя

"Не да таго нягодныя ерэтыкоў цяпер бравя ўздымаеца, бо сіла Боская ўтрымлівае іх.", - съпявaeца ў трывары Трыёдзі. І ў іншам месцы: "Падай, Госпадзі, Тваёй Царкве съцверджаньня, непахіснай перабываць у нападзе ерасей."

Не чалавечыя высілкі, але Божая сіла захоўвае Праваслаўе і ў ім прылучае да Цела Хрыста, да адзінства са святымі ад стагодзьдзя ў старожытных да нашых дзён. Святыя гэтыя са ўсіх канцоў сусьвету - апосталы, вучні апосталаў, абаронцы вучэнья Хрыстова (апалагеты), падзвіжнікі і незылічоныя мучанікі, таму што вялася і цяпер вядзеца барацьба за ісціну веры Христовай. Барацьба гэтая можа быць бачнай, як у гады савецкай бязбожнасці, але ёсьць і нябачная, яшчэ больш небяспечная бітва, якая падоўжыцца да апошняга дня існаванья сусьвету.

Старожытнае паданыне апавяддае, што ў нейкі манастыр прыйшоў падарожнік і папытаў настаяцеля сказаць павучанье. Настаяцель дазволіў. Падарожнік прапаведаваў так, што брація заплакала ад замілаванья. Настаяцель быў задуменны і халодны. Чым больш брація захаплялася словамі невядомага падарожніка, тым змрочней становіўся настаяцель. Нарэшце ён спытаў падарожніка: "Хто ты?" І той адказаў: "Д'ябл". "Навошта ты прапаведуеш аб Хрысьце?" - зноў спытаў настаяцель. І д'ябл даў страшны адказ: "Каб у дзень Судны людзі адказалі за свае памылкі".

"Такім чынам, вера ад слуханья, а слуханье - ад слова Божага." (Рым. 10:17). Ад таго што чуў, нават чутцы аб Богу, можа нарадзіцца грэх. Нават слова аб Богу можа ўвесыці ў спакусу. Не ўсялякае чутае богадагодна. Не ўсякае служэнне ёсьць служэнне Богу. У пустэльні д'ябл спакушаў Господа словамі Святога Пісаныня.

"Бо слова Божае жывое і дзейснае і вастрэйшае за любы меч двусечны: яно пранікае да раздзяленьня душы і духа, суглобаў і мозгу, і судзіць помыслы і намеры сардечныя." (Жыд. 4:12), - кажа апостал Павал.

Слова Боскае даручана Цэркве; менавіта Царква вызначыла склад кніг Евангельля; у Цэркви, жыватворнай Духам Святым, магчыма яго правільнае вытлумачэнне. Царква вызначае, хто святы, а хто ад яе адпаў.

Адзін з хрысьціянскіх помнікаў першага стагодзьдзя, "Ву-

страхі; хата будуецца з падмурка”. Яго спыталі, які гэта падмурак. Ён адказаў: “Гэты падмурак – любоў”. Такое агульнае хрысьціянскае вучэнье, вучэнье Цэрквы, вучэнье Хрыста.

У сёньняшній Амэрыйціякі прадставіць, што параўнальна нядаўна там квітнела дыскрымінацыя афраамэрыйканцаў. Адзін з кіраўнікоў барацьбы афраамэрыйканцаў за грамадзянскія права, пастар Марцін Лютэр Кінг заклікаў: “Мы скажам нашым самым непрымірымым супэрнікам: “Мы супрацьпаставім вашай здольнасці прычыняць пакуты нашу здольнасць трываць пакуты. Рабіце з намі, што жадаецце, а мы будзем любіць вас. Мы ніколі не падпарадкуемся вашым несправядлівым законам, паколькі непадпарадкованы не злу ёсьць такі жа маральны доўг, як і садзеінічаныне дабру. Кідайце нас у турмы, а мы будзем па-ранейшаму любіць вас. Руйнуйце наша жыльлё і пагражайце жыцці нашых дзяцей. Цёмнымі начамі пасылайце сваіх забойці і гвалтаўнікоў, апранутых у каўпакі, у нашы хаты, каб яны білі нас да паўсъмерці, а мы будзем любіць вас. Але будзьце ўпэўненыя, мы пераможам вас нашым уменьнем трываць пакуты. І прыйдзе дзень, калі мы здабудзем волю, але гэта будзе воля не для нас адных. Мы будзем так заклікаць да вашага сэрца і розуму, што схілім іх на свой бок, і наша перамога стане перамогай удава”.

Гэта - не ідэалізм, невыканальны ў рэальнім жыцці, не ўтопія, не будынак, пабудавана на пяску. З гэтай праграмай, а дакладней сказаць, на чале з Хрыстом і Евангельлем, у дваццатым стагодзьдзі безбаронныя афраамэрыйканцы ЗША перамаглі сваіх супэрнікаў. Правілы простыя і даступныя кожнаму.

Па-першае, мы павінны разьвіваць у сабе вялікадушнасць і ўменьне прабачаць. Пазбаўлены прабачэнні няможны.

Па-другое, трэба зразумець, што зло, вытваранае ворагамі, не адлюстроўвае іх сутнасці. Нават ва ў самых заганых з нас ёсьць часціца дабра, а лепшыя з нас бясконца недасканалыя. Калі мы ўсьвядомім гэта, то пачнем бачыць ворагаў у новым сіячле.

У трэціх, мы павінны шукаць не паразы або зневажаныні ворагаў, а іх сяброўства і паразуменіня. Любоў вышэй любасць, вышэй сымпатіі. Гэта стваральная сіла ў адносінах паміж людзьмі. Гэта і адзіная сіла, здольная ператварыць ворага ў сябра.

Трэба прасіць Бога дараваць нам падарунак любові. Хоць бы так, як малоўся аб гэтым сіяціцель Лука (Война-Ясянецкі): “Госпадзі, пайшлі мне любоў сіяную, навучы мяне любіць усіх людзей - і грубіянскіх, і дзёрзкіх, і дурных, і паганых, як Ты, Госпадзі, любіш усіх нас, грэшных і нявартых”.

Слова ў Нядзелю сырапусную, узгадваньня Адамава выгнанья

“Сядзіць Адам прама прад раем і сваю галізну рыдаючы аплаўківае: нажаль мне, спакусай нячысьціка паланёны быў і абкрадзены і славу згубіў...” Плача Адам, бо аголеная душа, бо бязрадаснае жыццё, бо зачыніліся райскія дзвёры.

Адна забаронная запаведź была ў чалавека: не смакаваць ад дрэва спазнаньня добра і зла. Але Адам не пахіснуўся нават думкай і бясстрашна дакрануўся да забароненага плоду. Воля яго перастала быць накіраванай да Бога; замест спазнаньня Бога ён пачыгнуўся да спазнаньня добра і зла, якія без Бога неспазнавальныя. Ранейшы бязгрэшны стан зрабіўся незразумелы яму. Ён не задаволены Творцам: “Жонка, якую Ты даў мне, яна дала мне з дрэва, і я еў.”(Быц. 3:12). Жонка, у сваю чаргу, абвінавачвае зъмея-д’яблу: “зъмей змусыцё мяне, і я ела.”(Быц. 3:13).

Ні прабацькі, ні іх род не могуць аднавіць ранейшыя зношіны з Богам. Нават немаўляты, як зазначыў дабрашчасны Аўгустын, нявінныя з-за целавай слабасці, але не душой. Патрэбен Выратавальнік і ўсьведамленыне таго, што ён патрэбен.

Богачалавек Ісус Хрыстос прыняў чалавечася цела і кроў, каб за нас памерці чалавечай съмерцю і каб праз съмерць і ўваскрэсеньне і ўзыходжаныне на неба ўзьнесыці чалавечася цела і кроў Нябеснаму Айцу.

Яднаныне чалавека з Хрыстом адбываецца ў Цэркви. Таемства Прычашчэння злучае людзей з Богам і аўядноўвае адзін з адным. Перабываючы ў Цэркви Святы Дух дае кожнаму хрысьціяніну сілы стаць новым, адроджаным тварэннем. Хрысьціянства ў апостальскім, сіятаіцоўскам разуменіні ёсьць менавіта Царква, слуп і сцвярджэныне Божай ісціні (1 Цім. 3:15). Яе чальцы ўсьвядомяць сябе не пасълядоўнікамі якой-небудзь школы, вучэныні або юрысдыкцыі, але чальцамі Цела Хрыстова.

Без Царквы людзі даходзяць да бязбожнасці, нават калі яны завуць сябе хрысьціянамі. Евангельле - у Цэркви. Евангельле без Царквы - гэта тысячи хрысьціянскіх канфэсіі, тысячи настаўнікаў, якія аспрэчваюць адзін аднаго.

Без Царквы не можа быць дасканалай вера хрысьціяніна, таму што яна ёсьць дарунак Духу Святога, які сыйшоў на Апосталаў у агністых мовах і падаеца ў таемствах Царкве.

Без Царквы немагчыма маральнае (у сіятаіцоўскам разуменні) жыццё, таму што ў яе аснове ляжыць дабрадатнае духоў-

нае перараджэнне.

“Хрысціянства няма без Царквы”, - назваў адну з сваіх кніг выбітны падзвіжнік мінулага стагоддзі свяціцель Іларыён (Траецкі).

Святы Кірыла, патрыарх Александрыйскі, зваў Царкву святым горадам. Свет трухлее, а Царква ажыўляеца Духам Святым, крыніцай яе жыцця. У вызначаны момант знясілены свет памрэ, а Царква зьявіцца ў славе Царства Боскага.

Грэцкія айцы прыпадабняюць Царкву зямному раю. Аднак Царква больш значная, чым зямны рай. Хрысціяне не рызыкуюць страціць зносіны з Богам, бо складзеныя ў Цела Христова. Грэх перарывае адзінства з Богам, але яго аднаўляе пакаянне.

“Што ёсьць пакаянне?” - спыталі святога Язэпа Сірына. “Сэрца пакутваючае і пакорлівае”, - адказаў ён.

Без пакоры, без пакутваючага сэрца мы можам так звыкнуць да граху, што ён стане неадрозны. Трэба маліцца, трэба прасіць Бога, каб Госпад даў нам сапраўднае пакаянне. Не ў славе, не ў багацці, не ў набыцці ўлады дасканаласць хрысціяніна, але ў пакаянні. Яно і толькі яно адчыняе невыказаную веліч Боскага, мізернасць чалавека і цяжар яго падзення.

Усяпразарлівае дачыненне да Бога, да Яго тварэння, сама-надзеянасць і самаўпэўненасць прыцягваюць асабістыя і грамадскія бядоты. Тоё, што адбываецца сёння ў Беларусі і з беларускім народам, глыбока сімбалічна. Уласнымі высілкамі мы нічога не даможамся. Наш народ будзе выміраць, а наша культура і наша мова будуць знікаць і падвяргацца пагардзе і насмешкам, калі мы не адчуем неабходнасці глыбокай змены свайго жыцця, не адновім духоўную сувязь з нашым праваслаўным мінуlyм, з нашай духоўной культурай і съвятаіцойскай пераемнасцю. Ераманах Раман (Мацюшын) выразна сказаў:

“Без Бога нацыя - натоўп,
Аб'яднаны заганай,
Або съляпы, або дурны,
Ці, што яшчэ страшней, - жорсткі.
І хай на трон узыдзе любы,
Прамаўляючы высокім складам,
Натоўп застанецца натоўпам,
Пакуль не звернецца да Бога!”

Царква патрабуе дзеля служэння Богу ўсяго чалавека і пра-ноўвае вылячэнне ўсяму чалавеку, а не толькі яго душы. Праваслаўе - не набор ведаў аб Богу, але першым чынам выява жыцця, у якой нацыянальная воля і творчы размах дасягаюць выкананыні

шляхам самаадрачэння, шляхам малітвойнай съядомасці: не нам, Госпадзі, але імю Твайму дай славу! Праваслаўе не можа патрабаваць ад хрысціяніна адмовіцца ад яго Радзімы, ад яго мовы і служыць інтэрэсам іншай дзяржавы. Трагічна, калі пастыры будуюць аўтарні, але забываюць аб авечках, у большасці сваім - духоўных беспрытульнікаў, звязаных з Праваслаўем толькі хростам.

Мы праваслаўныя настолькі, наколькі мы ў Богу. Праваслаўе не ёсьць толькі дадзенае, але заўсёды шуканае. Як гаварыў мітропаліт Антоній (Сураск), мы ў прыстані і мы ў шляху. Усё здзейсьнена Богам і ў Хрысьце; але не ўсё завершанае ні ў нас, ні ў сусьвеце. Таму мы адказныя перад Богам за Яго тварэнне.

Мы абавязаныя захоўваць сваю нацыю, бо нацыянальныя межы акрэсленыя рукой Бога.

Мы павінны цалкам захоўваць нашу мову, бо яна сродак зно-сін з Творцам.

Мы павінны быць на варце нашай дзяржавынасці і ў выпадку не-абходнасці абараніць краіну ад захопнікаў, бо дзяржава (царства) створана Богам. Але “нашае змаганыне на супроць крыві і плоці, а супроць начальстваў, супроць уладаў, супроць съветаўпраўцаў цем-ры съвету гэтага, супроць духаў злосці паднябесных.” (Эф.6:12). “Зараз мы ўступаем у бітву не дзеля абароны Бацькаўшчыны, - па-вучаў старац Паісі Афонскі. - Мы ідзем у бой не для таго, каб перашкодзіць варварам спаліць нашы хаты, наздекавацца над нашай сястрой і нас зганьбіць. Мы вядзэм вайну не за нацыянальныя інта-рэсы і не за нейкую ідэалёгію. Зараз мы ваюем альбо на боку Хрыс-та, альбо на боку д'ябла”.

Некалі апостол Пётр, ратуючыся ад перасьледаў, пералез праз гарадзкую сцяну Рыма і зьбег. Насустроч яму ішоў Хрыстос, нясу-чы крыж. Пётр спытаў: “Куды ідзеш, Госпадзі?”. Хрыстос адказаў: “Іду замест цябе”. Пётр засаромеўся сваёй маладушнасці, вярнуў-ся ў Рым, і да канца жыцця не згарнуў з Божага шляху.

Шлях рашэння грамадzkих праблем - той, які адпавядае волі Боскай. У яго аснове ляжыць аднаўленыне маральнасці. Сённяня ва ўладных структурах дзяржавы зынікае нават паганская мара-льнасць. Загана “праваслаўнага атэізму” - па сутнасці страш-ная загана, паколькі пад добрапрыстойнымі падставамі і з імем Бога на вуснах могуць здзяйсняцца жахлівыя беззаконыні.

Вялікі пост спанукае задумашца, у ці міры мы жывем з людзь-мі. Любой - галоўная ўмова выжывання грамадztв і ключ да ра-шэння ўсіх сусьветных праблем. Адзін з эгіпэцкіх падзвіжні-каў гаварыў: “Немагчыма пабудаваць хату, пачаўшы пабудову з

ЗЬМЕСТ

Слова ў Нядзелю мытара і фарысея.....	4
Слова ў Нядзелю Блуднага сына.....	6
Слова ў Нядзелю аб Страшным судзе.....	9
Слова ў Нядзелю сырапусную.....	13
Слова ў Нядзелю першую Вялікага посту.....	17
Слова ў Нядзелю другую Вялікага посту.....	21
Слова ў Нядзелю трэцяю Вялікага посту.....	26
Слова ў Нядзелю чацвёртую Вялікага посту.....	33
Слова на Акафісьце Дабравешчаныя Ўсясьвятой Богародзіцы...	41
Слова ў Нядзелю пятую Вялікага посту.....	43
Слова ў Вэрбную нядзелю.....	50

Мы становімся сваімі свету і супраціўныя Богу. “А грэшніку ка-
жа Бог: чаго прапаведуеш ты ўстанаўленыні Mae і бярэш Мой за-
павет у вусны твае, а сам ненавідзіш Маё настаўленыне, і слова
Mae за сябе адкідаеш? Калі бачыш ты злодзея, лагодзішся зь ім, і
зь пералюбцамі стасункуешся, вусны твае пускаеш на слова лі-
хое і язык твой хітрыну пляце; сядзіш і на брата твайго намаўля-
еш, на сына маці тваёй паклёпы пускаеш; ты гэта рабіў, і Я май-
чаў; ты падумаў, што Я такі самы, як ты. Выкрыю цябе, і пакажу
вачам тваім грахі твае.” (Пс. 49:16-21).

У старажытнай Царкве чалавека, перш прыняцця ім хросту,
агалошвал, г.з. навучалі асновам хрысьціянскай веры. Захаваўся
зборнік агалошаных павучаньняў свяціцеля Кірылы Ярусалімска-
га, япіскапа чацвёртага стагодзьдзя. Агалошаны прысутнічай на
часткі Літургіі - на Літургіі агалошаных, у канцы якой выходзіў з
храма. А сёньня значная частка праваслаўных хрысьціянаў не толь-
кі не агалошана, але мае смутнае уяленыя аб Праваслаўі. Па-
ходзіць на гульню ў Праваслаўе, калі на крыжовым ходзе крыж
альбо абраз нясе бязбожнік, калі непакаяўшыся камуністай адпя-
ваюць у цэрквах і агалошваюць ім: “Са святымі супакой...”

Маскоўскі святар Алег Сыценяеў распавядайд аў сваім знаёмым,
вельмі багатым чалавеку. Яго забілі. Яго жонка зъярнулася да
айца Алега са сваім горам. Яна распавядала, што да яе мужа зъяр-
таліся шматлікія япіскапы, святары, і іх цікавіла адно - выпрасіць
у яго гроши. “Ім не патрэбен я. Ім патрэбныя толькі мае гроши”, -
гаварыў ёй потым раздражнёны муж. “Чаму ж яны не клапаціліся
аб яго душы?” - запытвала забітая горам жанчына.

Хрысьціянін, які не живе па-хрысьціянску, наклікае на сябе
Божы гнеў. Ён горш жыдоў, якія адпрэчылі Хрыста. “Вось, ты
называешься Юдэем, і супакойваеш сябе законам, і хвалішся Бо-
гам, і ведаеш волю Ягоную, і разумееш лепшае, навучаючися з
закона, і упэўнены пра сябе, што ты павадыр съляпым, съявлё-
тым, што ходзяць у цемры, - выхавальнік неразумным, настаўнік
дзецям, які мае узор розуму і ісцінны ў законе: як жа ты, навуча-
ючы другога, ня вучыш сябе самога? Пропаведуючы ня красы, крадзеш?
кажучы: не распуснічай, распуснічаеш? грэбуочы
ідаламі, рабуеш съятыні? хвалішся законам, а, пераступаочы
закон, зневажаеш Бога? бо дзеля вас, як напісана, імя Божае га-
ньюбеецца ў язычнікаў.”, - вучыць апостол Павал (Рым. 2:17-24).

Ілжыва, фальшыва наша набожнасьць, калі мы абыякавая да

нягоднасьці і разбэшчываньня, навокал нас. У гэтым выпадку наша асабістая набожнасьць служыць нам у асуджэннне. Патрэбна накіраванасьць да Бога, трэба адхіленыне сябе. Госпад “і на-меры цалуе” і бачыць сардечныя жаданьні.

Вялікім пастом мы чуем чытаныні з Старога запавету. Гэтыя чытаныні спанукаюць нас быць ахвярнымі, накіроўвацца да адзінай, галоўнай мэты нашага жыцця. Бог загадвае Аўрааму прынесыці ў ахвяру свайго сына. Аўраам пакараецца Богу. Бог бачыць яго ахвярнасьць, чысьціню яго сэрца, і замяняе ахвяру авечкай.

А ці гатовыя праваслаўныя быць праваслаўнымі? Аб гэтым варта падумашць на працягу паста. Калі мы не гатовыя быць праваслаўнымі, г.з. правымі, правільна славіць Бога, абараняць Святую Царкву, калі мы гультаяватыя да нашага веравучэння, набажэнства, малітвы, мы не мае часткі з Хрыстом, Які прыносіць у ахвяру усяго Сябе.

Як нам быць заўгоднымі Богу? Госпад гаворыць, што калі хто жадае быць Яго вучнем, той хай возьме свой крыж і крочыць за Ім. І мы разумеем, што Госпад жадае падрыхтаваць нас да пакутаў. Пастом, малітвой, прыняцыем шматлікіх жальбаў, вернасцю запаведзям Гасподнім Царква вучыць умацоўваць нашы душы. Хрыстос пляка, але ніколі не съмяяўся. “У съвеце зазнаецце скруху; але сущесця: Я перамог съвет.” (Ян. 16:33); “але смутак ваш радасцю абернеца” (Ян. 16:20), - кажа Госпад.

Хрыстос, які абяцае зямное багацьце, Хрыстос падаючы развага і весялічы, Хрыстос без паста, без малітвы, без подзвігу, без Крыжа - гэта не Хрыстос Евангельлі, не Хрыстос съвятаайшоўскага Хрысьціянства. Хрыстос за нас піл туую горкую чару крыжавых пакутаў, якую даў Яму піць Нябесны Айцец. Ён казаў: “Няўжо Мне на піць чары, якую даў Мне Айцец?” (Ян. 18:11). Ён казаў Свайму Айцу. “Ахвяры і прынашэння Ты не схацеў; Ты адкрыў мне вушы... Тады я сказаў: вось, іду... я хачу спраўдзіць волю Тваю...” (Пс. 39: 7-9). І Ён прынёс Сябе Самога, Сваё Цела і Сваю Кроў, за нас у ахвяру Айцу. Ён піл з намі і за нас чару нашых пакутаў.

Хрысьціяне, дакладныя хрысьціяне пьюць з Ім Яго чару: ня-суць усьлед за Ім свой крыж. “Верны Бог, Які не дапусьціць” нам “каб вас спакушалі звыш сілы, але пры спакушэнні дасцьць і палёгку, каб вы маглі ператрываць.” (1 Кар. 10:13). За гэта ручaeца укрыжаваны Госпад і Збавіцель наш. “Бо я ўпэўнены, што ні съмерць, ні жыццё, ні анёлы, ні Пачаткі, ні Сілы, ні сёньняш-

мі - стаць грамадзянамі гэтага Царства. Сапраўднае пасведчанне хрысціяніна - і парафіяніна, і святара - не яго назоў, не сан і не да-ведкі аб пасвячэннях, не прэтэнзіі на ўладанне хрысціянскай сімблікай, а жыццё ў Хрысце. “Запаведь новую даю вам, палюбеце адзін аднаго; як Я палюбіў вас, так і вы палюбеце адзін аднаго; Па-тym пазнбюць усе, што вы Мае вучні, калі будзеце мець любоў між сабою.”, - казаў Хрыстос (Ян. 13:34-35).

Людзі, якія весяліліся пры сустрэчы Хрыста, а затым патрабавалі Яго кары, - гэта людзі, якія прыйшлі паблізу Хрыста, слухалі Яго, але не сталі Яго вучнямі. І гэта трагедыя не толькі першага стагодзьдзя, але і нашага часу, абы якім ужо звыклым гаварыць як аб постхрысьціянскім. “Каб не азначала гэты выраз, - пісаў пратоіерэй Георгій Флароўскі, - але мы жывем у съвеце, які съядома альбо не, адышоў альбо адступіў ад хрысьціянства”.

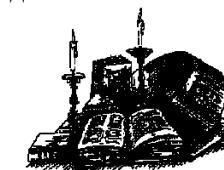
У съвеце, і асабліва ў нашай дзяржаве, усё менш застаецца месцы Божай любові, радасці ў Богу. Але ні забойствы, ні зынікненны людзей, ні страх, ні гвалт, ні турмы, ні дубінкі, ні сфабрыкованыя судовыя працэсы, ні цкаваньне на працоўным месцы, ні паклён, ні запалохваньні, ні здзекаваньні над хрысьціянамі не съцяруць з хрысьціянскай памяці Добрую вестку аб Хрыстовым Царстве, некалі зазыяўшам у Ерусаліме.

Гвалтаўнікі спадзяюцца на гвалт, а хрысьціяне спадзяюцца на Хрыста.

Каты вераць у турмы, у страх, у рэпрэсіі, а хрысьціяне вераць і давяраюць Богачалавеку.

Мы не толькі гаворым - мы цвёрда ведаем, што не выстаяла і не выстаіць любая дзяржава, пабудаваная на гвалце, падмане і хлусьні - ад старажытных цывілізацый да апошняга, самай таталітарнай дзяржавы - царства антыхрыста. А Царства Хрыстова будзе павек.

За крыжавымі пакутамі Хрыста наступіць невыказная велікодная радасць. І калі мы ў Хрысьце, то мы удзельнічаем у Яго крыжавой ахвяры, у Яго перамозе над съмерцю, і съядома ад-казваем на Яго любоў да нас.

Слова ў Вэрбную нядзелю (Уваход Госпада ў Ерусалім)

“Што вы спакусы пры шляху нам кладзеце, непакорлівия? Ногі вашы хуткія на праліцьцё крыі Уладара; але несумнеўна Ён уваскосьне дзеля выратаванья клікаючых: “Дабраслаўлёны Кроначы ў імя Госпада, Выратавальніка нашага!” (трапар дзвеятай песьні канону трыйдзі).

Госпад ідзе ў Ерусалім. Кожны крок набліжае Яго да съмерці. Ён ідзе тым шляхам, які прыняў для Сябе ужо ад вечнасці, перш быцця сусьевету. Шляхам пакут і съмерці Хрыстос уваходзіць у славу Сваю (Лк. 24,26), каб прывесці да Айца Нябеснаму Сваіх верных, выратаваных Яго крыжавой ахвярай. “За тое любіць Мяне Айцец, што Я аддаю жыцьцё Маё, каб зноў прыняць яго; ніхто не адбірае яго ў Мяне, а Я Сам аддаю яго: мбю ўладу аддаць яго і ўладу мбю зноў прыняць яго; такі наказ атрымаў Я ад Айца Майго.” (Ян. 10:17-18).

Съмерць не мае улады над Богачалавекам і не можа утрымаць Яго. “Тленнае гэтае мае апрануцца ў нятленнае, і съмяротнае гэтае - апрануцца ў несъмяротнасць.” (1 Кар. 15:53). “калі пішанічнае зерне, упаўшы ў зямлю... калі памрэ, дык уродзіць багата плоду.” (Ян. 12:24). Часовая съмерць несъмяротнага па Боскасці Сваёй Сына Боскага робіцца вечным жыцьцём съмяротных. “Можа, цемра ўкрые мяне, і съятло навокал мяне зробіцца ноччу але і цемра Цябе ад мяне не зацемрыць, іnoch съветная, быццам дзень; як цемра, так і съятло.” (Пс. 138: 11-12). “Бо так палюбіў Бог съвет, што аддаў Сына Свайго Адзінароднага, каб кожны, хто верыць у Яго, не загінуў, а меў жыцьцё вечнае.” (Ян. 3:16). “І гэтае жыцьцё ў Сыне Ягоным” (1 Ян. 5:11).

Съятуюць веруючыя ў Хрыста, радуеца народ, гатовы абавязацца Хрыста правадыром або, гаворачы сучаснай мовай, палітычным лідэрам, які пазбавіць Ізраіль ад замежнай акупацыі.

Выгукі: “Асан! Дабраслаўлёны кроначы ў імя Госпада!” не забаве зменяцца крыкамі: “Укрыжуй Яго!”. І усёроўна кожны год успамінаеца гэтая падзея і хрысьціяне радуюцца разам з жыхарамі Ерусаліма, таму што Хрыстос сапраўды Цар, і Ён вышэй любога зямнога кіраўніка, таму што Евангельле вышэй і значней любой канстытуцыі.

У Ерусаліме Госпад явіў Сваё Царства, заклікаў усіх - і нас з ва-

ніе, ні будучае ні вышыня, ні глыбіня, ні іншае якое стварэнне ня можа адлучыць нас ад любові Божай у Хрысьце Ісусе, Господзе нашым.” (Рым. 8:38-39).

У Цэркве, у Праваслаўнай Царкве, Хрыстос быў і ёсьць адзіны шляхакіроўца з часу ў вечнасць. Таму і задача Цэрквы - не патураць съвету, не зжывацца з съветам, але злучаць верных з Хрыстом, каб жыцьцё іх была жыцьцём у Хрысьце. “Час нашым асобным царкоўным прадстаўнікам перастаць быць выключна слугамі нацыяналізму і палітыкі, усё роўна якой і чыёй, і стаць першасвятыарамі і съвятара-мі Адзінай, Святай, Саборнай і Апостальскай Царквы. Выказаная ў Запавеце Хрыстом і ажыцьцяўляемая съвятамі айцамі місія Цэрквы складаецца ў наступным: укараняць і узгадоўваць у душы народнай пачуцьцё і прытаманасць таго, што кожны чалец Праваслаўнай Царквы - асока саборная і сусьеветная, асока вечная і богачалавечая, што ён - Хрыстоў і таму брат усіх людзей і слуга усіх людзей і стварэннія. Гэтая дадзеная Хрыстом мэта Цэрквы, а усякая іншая мэта не ад Хрыста”, - вучыў сэрбскі съвяты дваццатага стагодзьдзя, звышгодны Іўсцін (Паповіч). Заклікаючы амалітovicі праваслаўную душу, гэты съвяты гаварыў, што пост і малітва хрысьціяніна павінны быць не толькі за сябе і нават не толькі за свой народ, але і за усіх і уся: за сяброў і ворагаў, за дабрадзеяў і ганіцеляў.

Праваслаўе - гэта подзывіг і жыцьцё, і яно прапаведуецца толькі подзывігам і жыцьцём, і съведчыць аб сабе подзывігам і жыцьцём. Калі ў дзяржаве “Царква займае становішча адной з арганізацый, якая мае уладу, якая мае магчымасць прымусіць або накіраваць падзеі, то заўсёды застаецца рызыка, што яна будзе жадаць уладарыць, а як толькі Царква пачынае уладарыць, яна губляе самую глыбінную існасць - любоў Боскую, разуменне тых, каго яна павінна ратаваць, а не ламаць і перабудоўваць”, - гаварыў мітрапаліт Рускай Праваслаўнай Царквы Антоній (Блум).

Без подзывігу і жыцьця хрысьціянства выдаляеца ад людзей, і месца хрысьціянаў, месца съвтароў займаюць актор, палітыкі, рознага роду авантурнікі. “Жорсткі шлях выратаванья, - папярэджвае ігуменія Арсэн (Сябракова), - жорстка бывае часам і слова, выказанае аб ім, - гэта меч, двухбакавастры, і рэжа ён наш запал, нашу пачуцьцёвасць, а разам з ёю робіць боль і ў са-мім сэрца, з якога вырэзывацца яны”.

Хрысьціянства, дагаджаючае моцным съвету гэтага, жадаю-чае супакоіць і цешыць чалавека ў яго хваравітым, расpusным

выглядзе - толькі фіранка, за якой бесъперашкодна дзейнічае грэх. Калі граху няма перашкоды, ён выдаляе хрысьціяніна ад самых асноў хрысьціянскага жыцьця, перагортвае традыцыйныя каштоўнасці, зьнішчае культуру. На святым месцы - а якой хрысьціянскай, набожнай была некалі Эўропа! - праастаюць “кветкі зла”, гаворачы словамі зборніка вершаў паэта Шарля Бадлера. “Мы знаходзімся ў стане ліцадзейніцтва і не здольныя ні на што, акрамя як зноўку гуляць спектакль па некалі напісанаму ў рэчаіснасці або ва уяўленыні сцэнару”, - лічыць французскі філёзаф Жан Бодрыйяр (“Празрыстасць зла”). Яго выснова несуцішальны: “Верагодна, мы вярнуліся да культурнага узроўня першабытнага грамадзтва”.

“Ды стаім на Царкоўным Паданьні, як на камені веры нашай, не перасоўваючы межы, якую паставілі святыя Айцы нашы, не даючы месца тым, якія жадаюць новаўядзенія і разбурэні будынка Святой, Божай, Сусветнай і Апостальской Царквы, бо калі кожны будзе паступаць па сваёй волі, памаленку разбурыцца ўсё Цела Царквы!” - заклікае звышгодны Ян Дамаскін.

Госпадзі, “не пагрэбуй намі, у бядоце перабываючымі, і зноў ад Цябе адлучонымі. Але зміласэрдзісь, адзіны ўсяцярплячы, над людзьмі Тваімі, і паўстань, зваюй нападаючых на нас, як усямагутны” (хвальнае славаслоўся); “Пакажы прыгажосць Тваёй добраўпрыгожаныя, годнае падай устрыманыя слугам Тваім, праваслаўна просячым Тваю багатую абарону, і вялікую міласьць.”(хвальная вершыра першая)!

быць першым, хай будзе ўсім рабом” (Мк. 10:42-44).

Хрыстос прыйшоў не для таго, каб Яму паслужылі, але Самому паслужыць людзям. І такія Яго сапраўдныя вучні. Нябожчык мітрапаліт Сураск Антоній, пакуль быў у сілах, пасля таго як з храма сышодзіў апошні чалавек, сам расстаўляў па месцах крэслы, мыў посуд, падмятаў падлогу. А стукалі ў дзвіверы - адмыкаў і з кожным гаварыў аб Хрысьце і наогул аб жыцьці. У яго не было іншага, так званага асабістага жыцьця. Храм і для яго быў домам (ён жыў у каморцы пры саборы), і людзі туды прыходзілі ў царкву як у Божы дом.

“Калі Патрыярх Зыміцер (Канстанцінопальскі Патрыярх), знаходзячыся ў Амэрыц, наведаў Багаслоўскую Школу Годнага Крыжа, то да яго падышлі некаторыя набожныя студэнты-амэрыканцы і сказалі: “Ваша Святыца, у нашу эпоху духавенства павінна стаць сучаснай!” А Патрыярх ім адказаў: “Святы Ко́сцьма Эталійскі гаворыць, што калі духоўныя асобы ператворацца ў парафіянаў, парафіяне ператворацца ў нячысьцікаў!” ...Яму прыгатавалі пышны пакой, з раскошным ложкам, багатым становішчам, а ён, убачыўшы усё гэта, сказаў: “Дзе вы мяне паселіце? У гэтym пакой? Прынясіце мне лепш якую-небудзь раскладушку.” “Секурализуясь, духоўная асoba становіща кандыдатам у д'яблы”, - павучаў Афонскі старац Паісі.

Падзеньне Люцыфера было ў тым, што ён пажадаў мець славу, прыгажосць і мілату - усе падарункі Божыя - без Бога. І гэтае жаданьне прывяло яго да вечнай смерці. І для хрысьціянаў існуе небясьпека пажадаць дабрыню, пажадаць дачыненьне да вечнага жыцьця, забываючы аб тым, якім шляхам яны дасягаюцца. Яшчэ ў раю Адам пажадаў набыць дасканаласць без працы - працягнуць руку да забароненага плоду і спазнаць веданье. А шлях да дасканаласці іншы, крыжавы. І таму, наколькі мы прымаем Крыж Господа, залежыць наша прылучэныне да Ягонай славе.

Апосталы просяць, каб ва Уваскрэсеньні быць вопраткай і душою Хрыста. Нам жа варта прасіць аб тым, каб быць вопраткай і душою Крыжа Хрыстова, каб кожны з нас быў выратаваны як жабрак Лазар, скірованы як святая Марыя Эгіпецкая, прабачаны, як рыдаючая ў ног Выратавальніка грэшніца.

“Усе мы зразумелі Уладара прыпавесць. Такім чынам, зьненавідзім, усё верныя, неміласэрнасць багатага, каб вечнага пакараньня унікнуць і на улоньні Аўраама няспынна радавацца.” (трапар дзевятай песьні канону трэйдзі).

ла, думкі злачынныя, у маўчаныні практикуючыся, падушыла і бруямі сылёзаў тваіх усю пустэльню абрасіла, і узрасьціла нам пакаянья плод...” (Вершыры на вершоўны Актоіха).

У памяць Марыі Эгіпецкай чытаеца евангельскі аповяд аб грэшнай жанчыне, якая сылёзамі абмыла ногі Хрыста, абцёрла іх сваімі валасамі, а затым паліла на іх каштоўнае міро. Фарысэ Сымон у думках зганіў і Хрыста, і гэтай жанчыну. І тады Госпад звярнуўся да яго: “Сымоне! Я маю нешта сказаць табе. ... аднаго пазыкоўца было два даўжнікі: адзін вінен быў пяцьсот дынараў, а другі пяцьдзесят; але як што яны ня мелі чым заплаціць, ён дараваў абодвум. Дык скажы, каторы зь іх болей палюбіць яго?” (Лк. 7:40-42). “Сымон адказаў: думаю, той, каму больш даравана. Ён сказаў яму: правільна ты разважыў.” (Лк. 7:43).

Грэшніцы прабачающа грахі, таму што яна узълюбіла шмат. Не мы першыя узълюбілі Господа, як Ён Сам гаворыць, а Ён першым узълюбіў нас і жыцьцё Свё аддаў, каб нам адкрылася сапраўдане разуменне жыцьця, каб мы пазналі, што такое грэх, што такое любоў, што такое пакаяньяне.

Ні пост, ні малітва, ні подзвігі не зъяўляюща нашай платай Госпаду. Пррабачэнье - падарунак Господа. Пррабачэнье прапаноўваецца ўсім, але прымяоць яго толькі тыя, хто шчыра прыносіць пакаяньяне. Чым больш грахі пррабачаныя нам, тым больш мы павінны узълюбіць Хрыста. Апостал Павел, былы ганіцелем хрысьціянаў, папрапрацаваў больш іншых апосталаў. Былая блудніца Марыя Эгіпецкая здабыла чысьціню, якая уразіла жыўшага ў пасыце і малітве звышгоднага Зосіму. А мы далёкія ад такога пакаяньяня, і таму ў заняпадзе наше царкоўнае жыцьцё, таму людзі сыходзяць з Праваслаўнай Царквы ў іншыя веравызнаньні, бачачы на месцы праваслаўных архіпастыраў і пастыраў "багатых", абыякавых да людзкага гора.

Шлях Хрыста, і наш шлях з Ім, набліжаеца да Ерусаліма. “вось, мы ўзыходзім у Ерусалім, і Сын Чалавечы выдадзены будзе першасвятарам і кніжнікам, і засудзяць Яго на съмерць, і выдацуць Яго язычнікам; і паглумяцца зь Яго, і біцьмуць Яго, і аплююць Яго, і заб'юць Яго; і на трэйці дзень уваскрэсьне.” (Мк. 10:33-34), - папярэджвае Христос. А што займае вучняў? Яны мараць аб першынстве! Такое недапушчальна ў Цэркве. “Вы ведаце, што тыя, хто лічацца князямі народаў, пануюць над імі, і вяльможы іхня ўладараць над імі; але ня так хай будзе паміж вамі: а хто хоча быць большым між вамі, хай будзе вам слугою; і хто хоча між вами

Слова ў Нядзелю чацьвёртую Вялікага посту, Звышгоднага Яна Лесьвічніка

Мноства рэлігій гаворыць аб Богу, але толькі хрысьціянства ёсьць сустрэча з Богачалавекам Ісусам Хрыстом і жыцьцё ў Яго Целе. Пасыля адыходу Хрыста дванаццаць апосталаў застаюцца на зямлі як Царква і далучаюць да яе вернікаў.

Дванаццаць апосталаў і тыя, хто далучыўся да іх, так паверылі Госпаду, так палюблі Яго, што ён стаў часткай іх жыцьця, галоўнай часткай. І яны съведчаць аб гэтым і служаць Хрысту.

Гісторык Васіль Ключэўскі зазначыў: “Людзі, чуўшыя пропаведзь Хрыста на гары, даўно ужо памерлі і панесьлі з сабою перажытаем імі уражанье; але і мы хвалюемся частку таго уражанья, таму што тэкст гэтай пропаведзі устаўлены ў рамкі нашага набажэнства”.

Набажэнства не толькі адчыняе вучэньне Цэрквы; яно перадае жывы, асабісты досьвед богазносін, аб якім мы можам сказаць, што гэта і наша вера, і наш досьвед, і наша напоўненасць жыцьця.

“Разбурылі розум мой разбойнікі, і пакінулі мяне ў ранах ледзь жывога ў грахах маіх. Але вылекуць мяне, Госпадзі.” (трапар трэці песьні канону трыйдзі). “Запавет Твой, Уладыка, не захавалася ў розуме маім, у запалы спакусаў кінутам, пазбавіўся дабрыні, і у ранах пакінуты аголены. Таму малю Цябе, выратуй, выратуй мяне.” (трапар дзевятай песьні канону тройдзі).

Чый розум пашкодзілі разбойнікі? Хто не захаваў запаведзі? Хто пазбавіўся дабрыні? Хто моліць аб выратаваньні? І хрысьціянін, і хрысьціянка адкажуць аднолькава: я, Госпадзі, я малю аб выратаваньні.

Мінулі чатыры тыдня Вялікага паста, і канон тройдзі скіроўвае нас да Евангельскага аповяданьні аб міласэрным самараніне.

Нейкі законьнік, спакушаочы Хрыста, пытае Яго, што рабіць, каб атрымліваць у спадчыну вечнае жыцьцё. На пытаньне Хрыстос адказвае пытаньнем: “У законе што напісана? як чытаеш?” (Лк. 10:26). І законьнік кажа: “палюбі Госпада Бога твайго ўсім сэрцам тваім, і ўсёю душою тваёю, і ўсёю моцай тваёю, і ўсім разуменiem тваім, і блізкага твайго, як самога сябе.” (Лк. 10:27). Гэтыя дзяве запаведзі галоўныя ў законе, і Христос прызнае адказ правільным: “так рабі і будзеш жыць.” (Лк. 10:28). Але гэты адказ не задавальняе законьніка, і ён, “хочучы апраўдацца” (Лк. 10:29), пытае: “а хто мой блізкі?” Тады Христос распавядае пры-

павесьць. З Ярусаліма ў Ярыхон ішоў чалавек. На яго напалі разбойнікі, ранілі, распранулі і кінулі пры дарозе. Адзін за іншым, гэтай дарогай ішлі трох чалавека: святар, лявіт і самаранін. Святар убачыў параненага і прайшоў паблізу. Лявіт падышоў, паглядзеў, але таксама прайшоў паблізу. Нарэшце, прайшоў самаранін, пагарджаны ў вачах юдэяў, - а значыць і гэтага святара, і гэтага лявіта. Самаранін перавязаў хворому раны і адвёз яго ў гасцініцу. Ён аплациў гаспадару гасцініцы за лячэнне, за клопаты, за пражытак.

Магчыма, этымалёгія слова “пост” звязаная з лацінскім словам “festus” - святочны. У дні Вялікага паству мы даўжэй молімся, больш чуем Святое Пісаныне. Мы абмяжоўваем сябе ў ежы, у забаўках. Вельмі важна, каб усё гэта здзяйсьнялася дзеля Бога. Мы не ведаем, адкуль ішлі святар і лявіт - з Ярусаліма ў Ярыхон або наадварот; але яны або вярталіся з набажэнства, або ішлі на набажэнства; або вярталіся пасля сустрэчы з Богам, або ішлі на сустрэчу з Ім. И абодвум ім не было справы да чалавечай патрэбы, якую яны убачылі сваімі вачамі, да сапраўднага Бога, Які стварыў гэты сусъвет і любіць Сваё тварэнне.

“Гора вам, кніжнікі і фарысэі, крывадушнікі, што вы - як магілы схаваныя” - прамовіў Хрыстос аб падобных святарах (Лк. 11:44).

Мы прыпадабняемся ім, калі падзяляем блізкіх на сваіх і чужых.

Мы прыпадабняемся ім, калі абыякава пазіраем на чужое гора.

Мы прыпадабняемся ім, калі маўчым пры выглядзе беззаконья.

Дваццаць пятага сакавіка 2007 г. на вуліцах Менска былі жорстка збітые сотні безбаронных людзей. Па словах відавочцаў, людзей запіхвалі ў аўтобусы, дзе працягвалі збіваць нагамі і дубінкамі.

У Менску мноства хрысьціянскіх храмаў і рэлігійных суполак. Здаецца, толькі адзін пастыр - не праваслаўны, не каталік, а вернік Хрысьціян Веры Евангельской - абурыўся адчынена і звязарнуўся з скаргай у прокуратуру.

Хто прыпадобніўся святару і лявіту, а хто - міласэрнаму самараніну?

“Калі жадаем, каб нам верылі, будзем жыць добра, і калі жадаем, каб нас любілі, будзем любіць”, - гаворыць звышгодны Ісідар Пелусіёт. Ні законы, ні забароны, ні падкопы супраць іншаслаўных не спыняць масавыя адпадзеныні ад Праваслаўнай Царквы, пакуль яе япіскапы і святары будуць паступаць як святар і лявіт з прыпавесці Хрыста. Наша і толькі наша віна ў тым, што

лей. И тады жанчына усьвядоміла, што чыннікам таму - яе грахойнае, нячыстае жыцьцё. Яна сыйшла з горада ў пустэльню, дзе пражыла, нікога не бачачы, сорак сэм гадоў. Яна пакутавала ад голаду і сypёкі, ад успамінаў распуснага жыцьця, і толькі праз сэмнаццаць гадоў здабыла заспакаенне.

Вось прыклад сапраўднага пакаяньня! Так павінны паступаць усе грэшнікі - усім сэрцам звязарнуцца да Бога, пагрэбаваць сямім сабою і пачаць новае жыцьцё. “І беззаконнік, калі адвернеца ад усіх грахоў сваіх, якія рабіў, і будзе трymацца ўсіх пастановаў Маіх і паводзіцца законна і праведна, жывы будзе, не памрэ. Усе злачынствы ягоныя, якія рабіў ён, не папомніцца яму; у праудзе сваёй, якую будзе рабіць, ён жывы будзе. Хіба Я хачу съмерці беззаконніка? кажа Гасподзь Бог. Ці ж не таго, каб ён адварнуўся ад шляху сваіх і быў жывы?” (Езэк. 18:21-23).

Новамучанік япіскап Рыгор (Лебедзеў) вучыў сваю паству: “Кожнаму чалавеку трэба усьвядоміць мэту жыцьця, знайсцінейную прауду. Трэба апраўдаць сваё жыцьцё. Гэта усім неабходна: ма наху, святару, гандляру, службоўцу, маці сямейства, старому, маладому мужчыне, жанчыне - усім трэба апраўдаць сваё жыцьцё. Гэтая асэнсавання прауды жыцьця і ёсьць шлях Крыжа, шлях пакуты”.

Ці заходзяць спакой духу тыя, хто скарачаюць або зъмяняюць чын богаслужбы, тыя, хто прыстасоўваюць Праваслаўе ва угоду палітычным кіраунікам і падлашчваюцца да іх для асабістага дабрабыту, тыя, хто ў сваім жыцьці абраўші шлях кампрамісу з сьеветам? Толькі аматараў і вузкі круг аднадумцаў цікавяць палітычныя плыні ў Старожытным Рыме ў першым стагодзьдзі па Нараджэнні Христовым, але дыялёг паміж Понціем Пілятам і Богачалавекам Ісусам Хрыстом ведаюць усе хрысьціяне, таму што і партыі, і кіраунікі зъмяняюць адзін аднаго, а Добрая вестка нашага Выратавальніка мае значэнне вечнае. Госпад заўсёды з тымі, хто верны Яму, хто не зракаецца ад Яго, хто нясе свой Крыж.

Без крыжаношанья жыцьцё становіцца нагрувашчваньнем нуды, расчараваньні і безвыходнасці, аб чым калісьці ярка пісаў Максым Горкі, не разумеючы, зрешты, што выхад - не шлях дзяржаўных пераваротаў, а вяртанье да Хрыста.

З самых глыбінь заганы паднялася да святасці Марыя Егіпецкая, і яна застаецца для нас і прыкладам, і заклікам да духоўнага абуджэння.

“Душэўная пасткі і запал цела мячом устрыманья ты пасек-

савецкі час сьвятар - не буду зваць яго прозвішча і імя; камусьці яно і так вядома - вольна бясчынстваў, пьянстваў, праводзіў жыцьцё відавочна не хрысьціяніна. Калі япіскап - ён сам распавядаў мне аб гэтым - зрабіў яму заўвагу, сьвятар дзёрзка зазначыў, што ён звязаны з КДБ і яго лепш не чапаць. Напярэдадні двуеадзесятага сьвята гэты сьвятар загінуў, памёршы, гаворачы царкоўнымі словамі, “нахабнай съмерцю”.

Ва успамінах новамучанікаў, вязніяў савецкіх лагераў сустракаюцца аповяды аб тым, з якім жахам, парой з лямантамі і мацюкальной лаянкай паміралі чэкісты і працаўнікі спэцслужб, катаваўшыя духавенства, абагрыўшыя руکі крывёй нявінных, тыя, хто блузньлі над съвятынямі, руйнавалі або заклікалі руйнаваць цэрквы і не павінліся ў гэтым.

Прафэсар Аляксей Ільліч Восіпаў распавядаў аб съмерці аднаго япіскапа. Перад тварам вечнасці ён прыйшоў у хваліванье, у страх, а яго апошнімі словамі было разгублене здзіўленье: “А там усё інакш!”.

Так, за парогам съмерці усё інакш, чым у зямным жыцьці. Бо адно - калі чалавек жыве ў імя сваё, нават з імем Божым на вуснах, нават зъяўляючыся сьвятаром, займаючы высокі дзяржаўны пост, іншае - калі чалавек жыве ў імя Боскае. І пропаведзь аб Хрысьце, і жыцьцё ў Хрысьце як дзьве тысячи гадоў назад, так і зараз адным падаюцца спакусай, а іншым - бязразумствам (1 Кар.1:23).

Хрысьціяніну павінна прадставіць і душу, і цела бязгрэшнымі ў зъяву Госпада Ісуса Христа. Таму, з года ў год успамінаючы багатага і Лазара, мы паўторваем: “Жабраком Лазарам мяне, Хрысьце, малюся зрабі, спакусы запалаў маіх зынішчаючы, як існасцю Бог. Дабрадзеямі багатым мяне зрабі, ды з верай у сьпевах узъвялічваю Цябе.” (трапар дзевятай песні канону трыйдзі).

Усё жыцьцё Госпад стукаўся ў сэрга багатага, але не знайшоў водгук. Гэта съвядомы выбар багатага, і мы ведаем, чым ён скончыўся. Але з дапамогай Божай магчыма падняцца з грахоўнай бездані, ачысьціцца найглыбокім пакаяньнем і атрымаць апраўданье. Гэтым шляхам ішла Марыя Егіпецкая, “Удою цела - вачамі шматлікіх улаўішная і кароткай асалодай здабчай апраметнай зрабівшая іх улоўленая была усяпраўдзіва Крыжка Святога боскай дабрынёй, стаўшы усяпрыемнай здабычай дзеля Хрыста.” (трапар пятай песні канону).

Марыя Эгіпецкая была грэшніцай, блудніцай. Аднойчы яна увайшла ў бабінец храма і раптам адчула, што не можа ісці да-

мы, называючыя сябе праваслаўнымі хрысьціянамі, не распаўсюджваем вакол сябе съвято хрысьціянскай любові, якое б сагравала і прыцягвала чалавечыя сэрцы, і таму апынаемся нявартymі захавальнікамі Праваслаўя.

Звышгодны Пётр Дамаскін распавядаў, што некалі паміраў старац, якога людзі пачыталі святым. Яны плакалі над яго адrom. Сапраўды духоўнаму старцу было адчынена, што паміраючы ніколі не супакоіў Госпада ў сваім сэрцы. Пётр Дамаскін тлумачыць, што не давалі супакоіцца Госпаду ў сэрца ўяўнага падзвіжніка яго ганарыстасць і ганарлівасць, страшней якіх у жыцці духоўнымі нічога няма.

Божа дабрыня абдуjae душу, цверазіць, уводзіць увагу унутр. Ганарыстасць і ганарлівасць - гэта прыкмета того, што іх уладальнік, будзь гэта дыякан, сьвятар або япіскап, - яшчэ не пачынаў духоўнае жыцьцё. Яго энэргічнасць не ад рэўнасці або праўдзівым богадагаджэнні, а ад смагі дзейнасці; яго самаахвяраванье - не імкненые загубіць душу сваю дзеля уласнага выратаванья, а імкненые пазьбегнуць съмерці ў Хрысьце.

Зрэшты, былі і будуць нявартыя, чужыя Богу служыцелі алтара, падобныя ім царкоўныя паслугачы, уяўныя падзвіжнікі, і не да іх прыцягвае увагу канон трыйдзі. Яе трапары заклікаюць нас паглядзець на нас саміх, запалам уражаных, ачысьціцца ад граху: “Розум мой палоны думак нясталых, і, ўзыўлённы запаламі, мёртвым мяне пакінуў, праз шматлікасць грахоў. Але, Выратавальнік, вылекуй мяне” (трапар сёмай песні)

Хрысьціянін павінен увайсьці ў меру узросту Христова, гэта значыць прылучыцца таму, што ёсьць у Хрыста. Бог стаў чалавекам для того, каб мы па Ягонай дабрыні зрабіліся тымі, кім зъяўляецца Ён па існасці. І у гэтым узыходжаны мы павінны ведаць, што гэта журботны, цярністы шлях. “Людзі жадаюць грашыць і мець добраўнікага Бога. Такога Бога, каб Ён нас пррабачаў, а мы працягвалі бы грашыць. Гэта значыць, каб мы дзеялі бы усё, што жадаєм, а Ён пррабачаў нас, каб пррабачаў нас не перастаючы, а мы дзьмулі бы ў сваю дуду”, - павучаў афонскі старац Паісі.

Без самаахвяраванья, без укрыжоўванья запалу, без самаадрачэння, без уласнай датычнасці Крыжу Госпада няма Хрысьціянства, а, значыць, няма і сапраўднага Праваслаўя. Архімандрит Кастусь (Зайцаў) пісаў: “Калі скончыцца сусветная гісторыя і застанецца толькі Бог і ў Ім тыя, каго дапусціць ва Улонь-

не Боскае Вышэйшая Праўда і Бязконцая Літасьць, - тады засташніца толькі Любоў, а усё іншае скасуецца: скасуюцца нават наша вышэйшая хрысьціянская дабрачыннасці Веры і Надзеі, бо застануцца без прадмета ва умовах рэалізацыі Царства Божага... Справа ідзе аб спакусе падмены набожна-трымцячага, бодрага і цвярозага чаканъя Страшнага Суду, як перадпачатку Царства Славы... - падмены гэтага няспыннага чаканъя ... чымсыці прынцыпова іншым... Сапраўдная, сапраўдная, царкоўна-хрысьціянская (а не “ружовая сэнтыментальная”, гуманітарная) любоў - ёсьць цэлая лесьвіца духоўнага узыходжанъя.”

“Лесьвіца, узводзячая на Неба” - так завецца кніга звышгоднага Яна Схалястыка, ігумена Сінайскай гары, што апісвае шлях узыходжанъя да дасканаласці. Жыцьцё кожнага з нас унікальная, але духоўны закон і шлях подзвіжніцтва адзін: спазнанье сваёй немачы, шчырае, съядомае спавяданыне грахоў і жыцьцё ў Целе Царквы.

Калі здзяйсьняеца манаскі паstryг, то паstryгаючы съятар кідае на пол нажніцы і гаворыць: “Вазьмі нажніцы і дай мне”. Паstryгаемы паднімае гэтых нажніцы і дае іх духоўнаму айцу. Гэта паўтараеца тройчы. Затым духоўнік гаворыць: “Бачыш, дзіця, што ніхто цябе не прымушае узяць на сябе гэты подзвіг, ты сам добраахвотна яго абіраеш”. Так пачынаеца добраахвотнае падзвіжніцтва дзеля Хрыста, з тым, каб прылучыцца Яго Крыжу.

Падобнае здзяйсьняеца ў царкоўным шлюбе. Сэнс гэтай таемніцы ў тым, каб уступаючыя ў саюз былі гатовыя падзяліць паміж сабою і дзецьмі не проста радасць, але здолнасць адсячэнья волі адзін перад адным, без якога не можа быць сапраўднага кахранъя, гэта значыць - мець ахвярнасць у гэтым кахранні. І вянкі на галовах уступаючых у шлюб азначаюць вянкі пакутнікаў, таму што тыя, хто уступаюць у шлюб, вольна прымайць ту пакуту і тую скруху, якія непазыбежна будуть у гэтым шлюбе. Калі бяручыя шлюб тройчы абыходзяць вакол аналоя, то наперадзе ідзе съятар з крыжом, і хор сипявае: “Съятыя мучаніца, добра пакутваючыя і вянчаючыя, маліцеся да Господа, каб памілаваў душы нашы.”

“Мы не будзем асуджаныя на Страшным Судзе за тое, што не здзяйсьнілі цудаў, і за тое, што не богасловілі. Мы будзем асуджаныя за тое, што не плякалі аб сваіх грахах”, - гаворыць Ітан Лесівічнік. Плач аб грахах - гэта не сылёзы літасьці або замілаваныя, якія Госпад часам дае нам, дакранаючыся Сваёй любоўю

А канец адзін - съмерць, а за ёй - суд. На судзе Божам не важна, якое месца займаў чалавек на зямлі, але які стан ягонай душы.

У страшных пакутах багаты уздымае вочы і бачыць Лазара - не побач з сабою, а на улоньні Аўраама, бацькі усіх вернікаў. Багаты умольвае (а ці умольваў ён каго-небудзь у зямным жыцьці?) Аўраам паслаць Лазара, каб той намачыў канец пальца свайго ў вадзе і астудзіў яго язык - той самы язык, якім багатыр смакаваў саладосьць зямнога жыцьця. І Аўраам адмаўляе яму: “Дзіця! згадай, што ты атрымаў ужо добрасане тваё ў жыцьці тваім, а Лазар ліхое; і цяпер ён тут суцяшаецца, а ты пакутуеш” (Лк. 16:25).

У багатага на зямлі засталося пяць братоў, якія жывуць падобна яму. Багаты ужо ведае, што жыцьцё іх вядзе да пагібелі. І ён просіць іх папярэдзіць, каб яны жылі інакш, каб бы яны пазьбеглі вечных пакут. Пякельныя пакуты настолькі страшныя, што нават у бессардечнай душы выявілася спачуванье да родных. І зноў Аўраам адмаўляе яму: “У іх ёсьць Майсей і прарокі; хай слухаюцца іх.” (Лк. 16:29). Калі браты багатага не вераць Майсею і прарокам, калі ужо на зямлі іх душы мёртвыя, то дарма усё астатніе. Паміж тым, шлях праўды адчынены, і Майсей, і прарокі вучаць, як трэба жыць па Божым законам і для чаго жыць.

Перагледзеўшы сваё жыцьцё, хто не пазнае сябе ў багатам? І справа не ў багацьці, вялікае яно або малое, а ў значэнні, якое мае ў ім душа, у тым, што валодае чалавекам у яго зямнога жыцьця, у небясьпекі спакушэння, якое можа выдаліць хрысьціяніна ад саміх асноў хрысьціянства, у пераробліванні яго па сваім гусьце, у прыстасаванні яго да съвецкага жыцьця альбо дзяржаўным патрэбам. Ці не кожны з нас па-свойму скаже хрысьціянства, якое патрабуе поўнага абнаўлення жыцьця, поўнага ад рабчыння ад грахоў, а, значыць, адмовы ад звыклага нам?

Аднойчы старца Мікалая з высipy Заліт спыталі: “Што вас больш за усё турбуе ў душах сучасных людзей - які грэх, які запал? Што для нас зараз найболей небясьпечна?”. На гэта старац адказаў: “Бязъвер’е”, і на удакладняючае пытаныне – “Нават у хрысьціяну” - дадаў: “Так, нават у праваслаўных хрысьціяну”.

Варнава (Бяляеў) у працы “Асновы мастацтва съятасці”, напісаным у савецкі час, сабраў жудасныя съведчаньні аб выдаска-наленай пакутце праваслаўных хрысьціянаў ад сваіх адзінаверцаў у эпоху прыгоннага права Расіі.

Не ў пэрыяд бязбожнай дзяржавы СССР, а ў так званы пост-

“Ахвяра Богу - дух упакораны; сэрца ўпакоранае і зыміранае Бог ня зынішчае.” (Пс. 50:19), - кажа прарок Давыд. У іншай пасльме ён нагадвае: “бязбожныя загінуць, і ворагі Гасподнія, як авечы лой, зынікнуць, у дыме зынікнуць.т” (Пс. 36:20).

І набажэнства, і чытаньне Святога Пісаныня звязратаюць да думкі: куды накіраваны наш дух, дзе наш разум? І суправаджаюць прыкладамі найглыбокай съятасыці і найглыбокага падзеняня.

“Прад брамай багатага валяўшыіся ў старажытнасьці, Выратавальнік, Лазар пакутваючы язвамі галечы, цяпер услаяўлецца.” (трапар чацвёртай песьні канону трэйдзі)

Жыў багаты; ён апранаўся ў баграніцу і вісон і бліскучая баліваў. У варот яго жыльля ляжаў жабрак Лазар і сілковаўся дробкамі, падальлю са стала багача. Не сказана, каб ён прасіў пішчы або жадаў большага. Сабакі прыходзілі і лізалі яго язвы. Памёр Лазар - невядома ад чаго - ад ці голаду, ад пакут хваробы, - і анёлы аднеслы яго душу на улоньне Аўраамава.

Людзі, балюочыя у дому багатага, аб гэтых не ведаюць. Можа быць, яны нават не звязрнулі увагі, што ў варот жыльля багатага памёр чалавек. А бо гэтае наведванье съмерці - съмерці зусім побач, у брамы дому - было відавочным нагадваньнем вечнага, заклікам Божым азірнуцца, паглядзець калі не на сваё жыцьцё, то хоць бы на памерлага. Паглядзець і непазьбежна задумца, ці не наведае съмерць каго-альбо ізноў.

Багаты не пачуў закліку чалавекалюбнага Бога і праз нейкі час памёр. Яго пахавалі - мабыць, пахавалі пышна - аб пахаваньнях жабрака нічога не сказанае; ці шматлікай увагі годны жабрак? Можа быць, прамаўляліся прамовы, багаты услаяўляўся, і людзі упэўнівалі, што будуць паважаць яго памяць як дабрадзея. Але адзін суд чалавечы, а іншы - суд Божы. Душа багатага апынулася ў пекле. Яго праўда і праўда тых, хто такія, як ён, перад тварам Божым апынулася падманам, таму што праўдзівая праўда складаецца ў скіраванасыці душы да Бога. “Хто сее ў плоць сваю, ад плоці пажне прахласьць; а хто сее ў Дух, ад Духа пажне жыцьцё вечнае.”, - пісаў апостол Павал (Гал. 6:8).

Па адным боку - жыцьцё чалавека ў максымальнае раскошы, весялосыць, бяздзейнасьці. Па іншаму - жыцьцё ў максымальнай пакуце і хваробах, якая выклікае ў людзей агіду.

Па адным боку - зямны дастатак, ушанаваньне, съвецкія узнагароды. Па іншаму - адхіленьне, таптаньне людзьмі.

наших сэрцаў. Не адчувальныя сылёзы, якія бываюць часам на малітве. Сапраўдныя сылёзы літасыці павінны быць зъмяшаныя з падзякай Богу, са імкненнем захаваць сваю веру вернасцю Яму. Крывавы пот цёк па твару Выратавальніка, калі Ён маліўся ў Гэфсіманіі аб вылячэнні чалавечага роду.

Плач аб сваіх грахах павінен спалучацца з клопатам аб сусьвеце, а канкрэтна - аб маральнym, духоўным стане грамадztv і дзяржавы, у якой мы живем.

Звышгодны Антоній, вялікі падзвіжнік Эгіpt, аднойчы пакінуў пустэльню, дзе жыў у подзвігах паста і малітвы, і прыйшоў у Александрыю, дзе пачалося ганеніне на хрысціянаў. Ён прыйшоў, каб разам са ўсімі хрысціянамі съведчыць аб сваёй веры, каб падтрымаць іх у ганенінях, каб натхніць у жальбах і паспавядадзь гатоўсць падзяліць з хрысціянамі іх долю. І калі Госпад не даў яму гэтай пакуты, то ён вярнуўся ў пустэльню і унутраным, бяскроўным пакутніцтвам працягваў свой жыцьцёвы шлях.

Вялікі падзвіжнік дваццатага стагодзьдзя, звышгодны Сілуян Афонскі гаворыць, што вучэнне аб tym, каб хрысціянін не звязраўся ўвагі на адбываючаяся ў сусьвеце, у дзяржаве, а займаўся толькі набажэнствамі і малітвой - вучэнне хітрае і супярэчнае Евангеллю. Нехта парай звышгоднаму Сілуяну: “Ты не плач аб сусьвеце, а плач аб сваіх грахах”. І калі Звышгодны рушыў услед радзе, плач яго знік, і замест яго звязвіўся спакуслівы смех.

Хрысціянства можа падмняніцца халоднай, адцягненай разумовасыцю, засяроджаным толькі на сваёй асобе. Гэтае хрысціянства без Царквы, без Хрыста. Калі бы такім быў Хрыстос, Ён не пляка бы над Ярушалімам, не пляка бы над Сваім гінуўшым народам. Ён наогул не прыйшоў бы на зямлю і не стварыў бы гэты сусьвет, а знаходзіўся бы ў Сваёй пышнасьці ў Айца Нябеснага. Гэта значыць гэта быў бы не Бог, як сказаў адзін прапаведнік, а Яго супэрнік, які таму і упаўши, што стаў любавацца сваёй веліччу і дасканаласыцю.

Веліч без Хрыста, дасканаласыць без Хрыста становіцца асновай абязбожанага грамадztv, абязбожанай асобы. “Майкл Джэксан і перарабіў свой твар, і узьбіў валасы, і асьвятліў скру - карацей, ён самым дбайнай чынам стварыў сам сябе. Гэта ператварыла яго ў няявіннае, чыстае дзіцё, у штучны, казачны двуполы пэрсанаж, які хутчэй, чым Хрыстос, здольны запанаваць у сусьвеце і пагадніць яго, таму што ён каштоўней, чым дзіцё-бог: гэта дзіцё-пратэз, эмбрыён

усіх мажлівых форм мутацыі, якія, верагодна, вызваляць нас ад прынадлежнасці да вызначанай расы і полу”, - зазначыў французскі філёсаф Жан Бадрыяр (“Празрыстасць зла”).

Так, дззвухполы пэрсанаж хутчэй чым Хрыстос здолъны запанаваць у съвеце. Евангельле не абяцае вернікам, што Царква Хрыстова будзе мець зямную славу і магутнасць. Царква апошніх дзён не паказваеца як Царква мільёнаў людзей. Насупраць, у Евангельлі гаворыцца: ці знойдзе Выратавальнік веру на зямлі, калі прыйдзе? Гэта не азначае, што людзі не будуць вернікамі. Яны не будуць вернымі Богу і будуць верыць у іншых бogaў.

Калі чалавек губляе сувязь, жывыя зносіны з Творцам, ён стварае сабе бogaў і пакланяеца ім. Неймаверныя выслікі затрачваліся ў СССР для будаўніцтва сацыялізму, але усё гэта развалілася, паколькі ў аснове не было месцы Богу, а чалавечая воля усяляк абмяжоўвалася. У імя “съветлай будучыні” чалавек пазбаўляўся выбару паміж дабром і злом, абмяжаваны страхам або няпрыхаваным гвалтам. Законы этикі не зынішчаліся, але, насупраць, узмацняліся жорсткасцю, падпарадкоўваючыся уладзе ідэалёгіі. На грамадzkіх, партыйных зборах услаўляліся камуністычныя правадыры і асуджаліся іх супернікі. Чалавек як бы рабіўся відущым, выпрабоўваў жаданыне зъмяніць наяўнае становішча рэчаў - штосьці падобнае хрысьціянскаму пакаянню, але без хрысьціянскіх каштоўнасцяў, без волі.

“Тады сказаў Ісус да тых Юдэяў, што ўверавалі ў Яго: калі застанеця ў слове Маім, дык вы ў ісціні Мае вучні. І спазнаеце праўду, і праўда зробіць вас свабоднымі.” (Ян. 8:31-32).

Шматлікіх спакусіла тое, што Хрыстос не прыйшоў як магутны правадыр. Шматлікіх спакушае прыніжаны стан Царквы, які будзе ў апошнія гадзіны. Але сіла Цэркви не ў колькасці хрысьціянаў, а ў нашым Выратавальніку Ісусе Хрысьце, і ў Ім яна святая і бязгрешная.

Добраахвотнае, асабістое засваеніе Ісуса Хрыста стварае Царства Божае, якое ёсьць “праведнасць і мір і радасць у Святым Духу.” (Рым.14:17). У чалавечым духу яно настолькі, наколькі чалавек напоўніць сябе Святым Духам пасродкам евангельскай дабрачыннасці. Таму і запаведаў Хрыстос: “Шукайце ж найперш Царства Божага і праведнасці Ягонай, і гэта ўсё дадаста вам.” (Мц. 6:33), гэта значыць прыкладзеца патрэбнае, калі чалавек жыве Хрыстом, адчувае Хрыстом, думает Хрыстом. Для

Слова ў Нядзелю пятую Вялікага посту, звышгоднай Марыі Егіпецкай

У дзевятынаццатым стагодзьдзі святар Ян Белюсьцін здзіўлены запытваў: “Дзе яно, Праваслаўе праўдзівае, - у ці гэтым спадары, які адважна і бязстрашна парушае усе запаведі Евангельлі, усе статуты і пастановы Цэрквы, які не лічыць грахом усяляк душыць падпарадкованых сваіх, адусюль выціскаць капейку, які на усякім кроку гатовы рабаваць, падмануць, съцерці з твару зямлі іншага і які злонабытае пражывае яшчэ горш - на задавальненьне самага грубіянскага, быдлячага запалу? У ці гэтым манаху, які паставіў сабе мэтай жыцьця найгрубы эпікурэізм і дамаганыне, у што бы то ні стала, пашаны і узнагародаў, калі бы нават дзеля гэтага прыйшлося спаліць усё сваё сумленыне, загубіць сотні субратоў сваіх? У ці гэтым святару, з галівою патануўшам у паганым віры жыцьця?”

Праз стагодзьдзе протарэсьвітэр Мікалай Афанасьеў з гаркатаў напісаў: “Мы жывем у выключна цяжкі час. Калі бы хто-небудзь пажадаў скласці абвінаваўчы акт супраць нашага царкоўнага жыцьця, то вынесыці апраўданыя вэрдыкт было бы немагчыма. ...Наша царкоўнае жыцьцё зайшла ў тупік, бо пачаткі, якія пракраліся ў яе ў далёкім мінулым, зжылі сябе і выклікаюць у царкоўным жыцьці адны толькі недахопы. Царква разглядаецца як арганізацыя, падпарадкованая чалавечым законам... Чалавечая воля пануе ў ёй самой, і чалавечая воля па-за ёй імкнецца пераўтварыць Царкву Боскую ў сродак для дасягнення сваіх мэт. Ніколі, можа быць, самі вернікі не аддавалі так на зневажнъне “нявесту Хрыстову”.

Асновай царкоўнага жыцьця зьяўляецца Святы Дух; Царква жыве, дзейнічае, ствараеца Духам. Няма жыцьця ў Целе Хрыста без Духу; няма самой Цэркви без Духу, хіба што арганізацыя дубранамерных хрысьціянаў.

Насеніне, прысыпанае зямлЁй, - вось Праваслаўе нашых дзён. Яшчэ ёсьць вера, яшчэ ёсьць надзея, яшчэ ёсьць адрознівальне каштоўнасці пахаванага насеніня і таго чужога, што мяшае яму прарасыці. Жыцьцё цепліцца ў насеніні, а гэта значыць, што яно можа абудзіцца і адкінуць наваліўшыся на яго храм, але можа і замерці на дзесяцігодзьдзі або нават стагодзьдзі. Гэта залежыць ад хрысьціянаў, ад таго, да чаму і да каму накіраваны іх дух.

бажэнства сьвята Дабравешчаныя прасякнута радасьцю: “Анёльскі голас дабравесыціца Табе, Чыстая, - радуйся, і яшчэ раз кажу – радуйся.” Аб Усячыстай і Дабрадатнай Дзеве “радуецца ўсялякае стварэнья.”

“Радуйцеся заўсёды ў Госпадзе; і яшчэ кажу: радуйцеся. Пакорлівасьць вашая хай будзе вядомая ўсім людзям. Гасподзь блізка.”, - зъвяртагаецца да Царквы Хрыстовай апостол Павал (Піл. 4:4-5). Дзева Марыя з пакорай прымает Крыж: “вось, раба Гасподня” (Лк.1:38). Без крыжа не можа быць радасьці, падаваемай ўсім: “Бо прыдзе праз крыж радасьць усяму сусвету”.

Радасьць сустрэчы Бога і чалавека складае стрыжань хрысьціянской веры. Яе немагчыма вынішчыць з чалавечай прытомнасці, з памяці, як і немагчыма сіlam пекла адолець Царкву (Мц. 18:16), якія бы высілкі не прадпрымалі вар'яты мінулага і нашых дзён.

этага мала сказаць: “Я грэшны, я гіну”, але трэба пакаянъне, трэба унутраная зъмена свайго жыцця. Тады мы усьвядомім, што Бог увасобіўся і прыняў крыжавыя пакуты асабіста за кожнага з нас, асабіста за кожнага з нас сыйшоў у пекла - у тое пекла, у якім і я знаходжуся, з тым каб і мяне вывесыці адтуль.

“Трымай розум свой у адзе і не адчайвайся”, - павучae звышгодны Сілуян Афонскі. Калі мы не разумеем, аб якім адзе ідзе мова, то мы не ведаем, што такое грэх і які ён разбуральны. А менавіта аб гэтым апавядает Евангельле.

Евангельскае чытанье прыводзіць нас да гары Фавор. На яе вяршыні Хрыстос паказаў тром абраным вучням будучую славу Свайго Царства. А у гэты час унізе горы пануюць чалавечая немач і бясьсільле. Да апосталаў, якія чакаюць Хрыста, зъвярнуўся бацька апантанага дэманам юнака. Вучні не ў стане яго вылечыць. Іх веры, іх сілы нядастатковы.

Калі Хрыстос спусціцца з гары, бацька хворага юнакі кідаецца да Яго: “Я прыводзіў яго да вучняў Тваіх, і яны не маглі ацаліць яго. (Мц. 17:16). Людзі, і сярод іх нават і Твае вучні, не ў стане дапамагчы, але Ты, - калі што можаш, злытуйся над намі і дапамажы нам!

“Калі колькі-небудзь можаш верыць, усё магчыма верніку”, - адказвае Хрыстос. Богу усё магчыма, - але усё залежыць ад чалавека, ад яго веры. Усё будзе для цябе магчымым, калі ты будзеш верыць.

Вера ў бацькі юнака малая. Ён адказвае Госпаду спавяданьнем нават не веры, а гатовасьці да веры: “Веру, Госпадзі, дапамажы маёй няверы!” Госпад прымает малую, але шчырную веру, і здзяйсьняе цуд.

Святы Ян Кранштацкі распавядаў, як ён упершыню здзейсьніў цуд. Да яго з плачам прыйшла жанчына: “У мяне памірае сын, дапамажы мне”. Што яму адказаць? Ён разумее, што на усё ёсьць воля Божая. Як ён можа быць больш волі Божай? И тады, гаворыць ён, я стаў умольваць Господа аб тым, каб Ён явіў Сваю літасьць больш, чым Сваю мудрасьць і Сваю крэпасьць. И цуд здзейсьнілася. Ян Кранштацкі гаварыў аб сабе, што калі ён моліцца, ён як бы хапляеца за рызы Хрыстовы, умольваючы Господа адказаць на гэтае маленьне, на гэты крык чалавека, які гіне. Вось таямніца малітвы. Калі прыходзяць да чалавека сылёзы, калі ён моліцца са сылёзамі - як апавядаетца аба бацьку ашалелага юнака, - тады расчыняеца лёд у яго уласным сэрцы, душа яго становіцца жывой, і чалавек дасягае прасімага.

А колькіх людзей прыходзяць да сьвятароў з просьбай аб да-

памозе? І колькі сьвятароў аказваюцца бездапаможнымі калі не вылечыць, то хоць бы дапамагчы і сущешыць? Таму і паства разыходзіцца куды заўгодна і да каго заўгодна. Хрыстос выклікнуў перад вучнямі: “О, род няверны і разбэшчаны! дакуль буду з вами? дакуль буду трываць вас?” (Мц.17:17). І гэтыя слова адрасу- юцца да усіх, да усяго чалавечага роду.

Род няверны - няверны Госпаду. Гэта неабавязкова відавочныя адрачэнцы ад Хрысьціянства. Гэта і заваяваныя сіле зла, і служэньяне не Ісусу, а “хлеба кусу”, як гаварыў сьвяціцель Зыміцер Раствоўскі.

“Веру, Госпадзі, дапамажы маёй няверы!” - паўторым за бацькам вылечанага юнака. Усякі, хто скардзіцца на недахоп веры, павінен звязратацца да Хрыста, просьчы Яго дапамогі, Яго, а не чалавечай абароны, каб мець жыцьцё, дзеля якога мы жывем на зямлі і без якога мы не будзем жывымі ў вечнасці. Для гэтага пасылаюцца нам скрухі, выпрабаваныні, каб мы пазналі, што без дабрыні Хрыстовай мы нічога не зможам, каб мы праз дасьведчанасць зразумелі, што сіла Боская ў немачы Яго здзяйсьняеца.

Дзеля гэтага існуе пост і малітва. Адпрэчваючы іх, чалавек адпрэчвае сваё вылячэньне і аказваеца безбаронным. Пост і малітва ніколі не павінны быць самамэтай, а то і мэтай, далёкай ад хрысьціянскага падзвіжніцтва. Протаярэй Валянцін Сьвянціцкі зазначыў: “Пост дае нам сталае пачуваныне царкоўнасці”. Пост уносіць адзінства ў паўсядзённае жыцьцё хрысьціянаў, на-гадвае аб паслухмянстве Царкве, таму што з царкоўным стату-там звязаная малітва і наогул падзвіжніцкае жыцьцё.

Самі мы не чысьцімся ад нашых грахоў. Хрыстос вылечвае чалавека словам, але слова Яго - Крыжавое. І кошт Яго слова - Яго Крыжавая съмерць. Ён жыцьцём Сваім гатовы заплаціць, і заплаціў за усялякую душу чалавечую. Ён з намі, калі мы верныя Яму. “Верны Бог, Які не дапусціць, каб вас спакушалі звыш сілы, але пры спакушэныні дасьць і палёгку, каб вы маглі ператрываць.” (1 Кар. 10:13).

Крыж, ускладаемы на нашы плечы Богам, ніколі не перавышае нашы сілы. “Майце веру Божую.” (Мк. 11:23); “Ды не бянтэжыцца сэрца ваша; верце ў Бога і ў Мяне верце!” - гаворыць Хрыстос. Ве-рым, Госпадзі, “памнож у нас веру.” (Лк. 17:5), “наведай раны душы маёй, як у старажытнасці патрапішага ў рукі разбойнікам, і выле-куй хваробу маю, Хрысьце, малнося.” (трапар пятай песні трывёдзі).

Слова на Акафісьце Дабравешчаныя Ўсясьвятой Богародзіцы

“Сыцяна ёсьць дзевам, Богародзіца Дзева, і ўсім да Цябе пры-падаючым.” (ікас 10 Акафіста Богародзіцы). І аб гэтам жа ў ін-шам акафісьце: “Ворагі нашыя не пазнаюць, якая Ты ёсьць за нас добрая малельніца, не зразумеюць, якой моцнай ёсьць маліт-ва Маці Боскай” (ікас 2 Акафіста Пакрову). Гэта не значыць, што Дзева Марыя неяк засланяе выяву Хрыста. Яна - ад Хрыста, пер-шы падарунак Хрыста нам, але, разам з тым, абраная перш ства-рэнья сусьвету, перш грэхападзеньня, перш стварэнья Царк-вы: “Збор прадвечны, адчыненія Табе, Юначка, Гаўрыл прадста-віў...” (Вершыра на “Госпада клічу.”)

“У разбойнічыя руکі патрапіў Адам, спакусіўся розумам, і ўрад-жаны ў душу, ляжыць нямоглы без дапамогі: ні сьвятар раней за за-кон не дапамог яму; ні ляйті у законе на яго паглядзеўши. Толькі Ты на дапамогу прышоў Божа, не ад Самарыі, але ад Богародзіцы: Госпадзі, слава Табе” (вершоўная вершыра малой вячорнія.)

Усялякі падарунак Божы, усялякае абраўнія Божа ў нашым съвеце трагічныя. “І Табе Самой зброя пратне душу, - каб адкрылі-ся помыслы многіх сэрцаў.”, - прадрок старац Сімеон Богамаці (Лк. 2:35). Каб сусьвет знайшоў выратаваныне, Хрыстос стаў крывавай ахвярай. І у гэтай ахвяры Божа Маці адзінай з Госпадам: у Крыжка Яна спагадае Сыну, і спагадае да Яго съмерці. На Пакутнам тыдні мы пачуем яе плач: “Цяпер пазбаўлена была Цябе, салодкае Mae Дзіця і Любімае”; “Жадала бы з Табой памерці, ... бо не вытрымлі-ваю без дыханья мёртвага Цябе бачыць.” Крыжавой съмерцю Свайго Сына Богамаці прыдбала права малітца за нас, хадатайні-чаць за нас, выяўляць міласэрнасць за нас перад Богам.

Мне запомнілася казаныня мітрапаліта Варшаўскага Васіля. Грэшныя, аблудныя, гаварыў ён, мы прыходзім у храм; на Хрыста мы не съмеем і вочы падняць, і тады звязраемся да Боскай Маці. Яе сэрца усё зразумее, усё прабачыць, усё пакрые Сьвёй любоўю. Уладыка Васіль замоўкі і заплакаў, і вернікі таксама началі плякаць.

“Хрысьціянства пачынаецца з дабравешчаныя, пачынаецца са пачутага намі нябеснага голасу. І з нашага прыняцця гэтай весткі”, - зазначыў протапрэсвітер Аляксандар Шмеман. Для кожнага з нас адчыненая дзіверы выратаваныня, і з яе звязаць промні Уваскрэсеньня, і робяцца нямоглымі сілы зла. Таму і на-